

Mobiliteit
Openbare Ruimte
Gebouwen
Energie
Afval
Water & Groen
Maatschappij

Zuidas

Duurzaamheidsverslag

Hello Zuidas
Green Business Club Zuidas
gemeente Amsterdam directie Zuidas

VII

2018

kalender 2018 zuidas

Mobiliteit
Energie
Water & Groen
Openbare Ruimte
Afvval
Maatschappij
Gebouwen

jan

30 Kick-off Waste Watchers Pilot GBC

8 Kick-Off Green Business Challenge

9 Energielab GBC

10 Lichtkunstwerk Vijfhoek

17 Overleg projectgroep Mensen GBC

26 Persconferentie EMA

feb

30 Kick-off Waste Watchers Pilot GBC

13 Netwerkgalerie GBC

19 Special Members Meeting Hello Zuidas

21 Retail Service Network

mrt

6 Workshop visie ontwikkeling kunst & cultuur

6 Makelaarsontbijt

7 Wonen in Zuidas

12 Veiligheidsplatform

15 Ondertekening samenwerkingsovereenkomst MaaS

22 Start Energiecompetitie GBC

23 Vraag-maar-raak-Lunch Waterschap AGV - GBC

24 Open Torendag

28 Horecaoverleg Hello Zuidas

apr

1 Start Tulpfestival

3 Start Zuidas Mobility Experience

10 Beheer & Verkeeroverleg Hello Zuidas

11 Netwerkgalerie GBC

12 Presentatie Duurzaamheidsverslag Zuidas 2017

16 Vraag-maar-raak-Lunch Het Bosch/Van Doorne - GBC

24 Presentatie Green Business Challenge

mei

1 E-bike try-out GBC

8 Opening De Buurderij Zuidas

14 Officiële opening Strawinsky fietsparkeergarage

14 Presentatie Zuidasdok & Zuidplus

17 Bezoek BPD en rondvaart Hello Zuidas

23 CEO-ontbijt GBC

24 Leeuwen terug bij het Beatrixpark

jun

2 Dag van de Bouw/ Bewuste Bouwer Award

4 Netwerkgalerie GBC

4 Introductie Streets of the World

6 Horecaoverleg Hello Zuidas

12 Werkbezoek Noord/Zuid-lijn

20 Retail Service Network

21 Brainstorm fietsroute Zuidas - Schiphol

22 Rooftop Festival

22 Start Get Lost Art route

22 We Make The City

26 Overhandiging elektrische Piaggio Voedselbank

26 Programma-raad GBC Zuidas

29 Zuidas Culinair Zomerfeest

jul

2 Wonen in Zuidas

5 Veiligheidsplatform

9 Informatiebijeenkomst kenniskwartier/Zuidasdok

10 Opening padelbanen

aug

1 Netwerkgalerie GBC

13-18 Grachtenfestival

sep

5 Bijeenkomst aanbesteding fietscampagne

17 Members Meeting Verdi

26 Marktconsultatie MaaS

26 Presentatie resultaten Waste Watchers Pilot GBC

27 Vraag-maar-raak-Lunch Loyens&Loeff GBC

28 Zuidasrun

okt

11 Energielab GBC

17 Input Gebiedsplan Stadsdeel Zuid

30 Alumni borrel Green Business Challenge

nov

2 Opening uitbreiding Rietveld Academie + tentoonstelling

5 Retail Service Network

9-16 Inzamelingsweek Voedselbank Amsterdam Zuid GBC

12 Zuidas Prijzencircus GBC

13 Beheer & Verkeeroverleg Hello Zuidas

19 Horecaoverleg Hello Zuidas

21 Programma-raad GBC Zuidas

dec

6 Officiële opening Goede Doelen Loterijen

10 Verkiezing Mr en Mrs Zuidas

12 Netwerkgalerie GBC

13 End of Year Meeting Hello Zuidas

17 Vraag-maar-raak-Lunch Kerstedditte Zuidas Today GBC

Voorwoord

Foto: Anne Imfeld

Wat hebben kunst in de openbare ruimte en een lokaal gebrouwen biertje met duurzaamheid te maken? Een vraag die werd gesteld aan een van de initiatiefnemers van dit verslag bij de presentatie van de vorige editie. Een terechte vraag.

De relatie tussen duurzaamheid en de 'leuke' dingen, leefbaarheid, verloopt niet altijd probleemloos. Om te verduurzamen, moeten we concessies doen. Die snelle auto van de zaak laten staan, bewuste maaltijdkeuzes maken, minder consumeren, aan strenge (bouw)regels voldoen: duurzaamheid vergt inspanning, en doet soms zelfs een beetje pijn.

Toch geloven wij dat duurzaamheid en leefbaarheid hand in hand kunnen gaan, en elkaar zelfs versterken. Sterker nog: de een kan niet zonder de ander. Duurzaam betekent namelijk ook:

toekomstbestendig, en als het gaat om gebiedsontwikkeling, kan dit alleen succesvol zijn als er ruimte is voor de menselijke maat, een prettige, aantrekkelijke leef en werkomgeving met een bepaalde sociale cohesie.

Daarom vinden wij het belangrijk om in het Duurzaamheidsverslag van Zuidas ook initiatieven en activiteiten te noemen die de leefbaarheid en levendigheid versterken.

Daarom vindt u naast de laatste ontwikkelingen op het gebied van energiebesparing en mobiliteit, ook een elektrische bakbrommer die Zuidasbedrijven aan de Voedselbank hebben geschonken, en een Get Lost artroute.

Op het gebied van de 'harde' duurzaamheid zijn het afgelopen jaar in Zuidas flinke slagen gemaakt. Gemeente Amsterdam directie Zuidas stelt bouwenveloppen op voor ontwikkelaars met regels voor groen, water en duurzaamheid. Bij nieuwbouwplannen is het bijvoorbeeld verplicht om hoogwaardig groen toe te passen op daken. Er is gewerkt aan het elektriciteitsnetwerk omdat we ook in Zuidas van het aardgas af willen. We zijn intensief bezig geweest met slimme stadslogistiek om de constante aan- en afvoer van leveringen te beperken. Met deze, en de tevens in dit verslag genoemde, zogenaamde 'zachte' maatregelen, hebben we Zuidas weer wat fijner, beter en leefbaarder gemaakt in 2018. Duurzaamheid doet soms pijn, maar maakt het leven uiteindelijk beter.

Eline Kik
Programmadirecteur
Green Business
Club Zuidas

David van Traa
Directeur Zuidas
gemeente Amsterdam

Olivier Otten
Directeur
Hello Zuidas

Inhoud

Voorwoord	3
Editorial	5
1 Mobiliteit & Logistiek	6
2 Openbare ruimte	14
3 Gebouwen	20
4 Energie	28
5 Afval & Circulariteit	32
6 Water & Groen	36
7 Maatschappij	40
Colofon	46

De business case voorbij

In Zuidas zie ik regelmatig mensen die een slim, duurzaam en creatief idee pitchen bij bedrijven. De meeste startups bouwen hun verhaal netjes op, van probleem, naar oplossing, onderbouwd met een degelijke business case. Dat laatste moet het bedrijfsleven overhalen tot deelname of investering. De start-up schetst een win-win situatie: hun product of dienst is goed voor het milieu, én de potentiële investeerder bespaart of verdient er geld mee; iedereen blij. Voor slimme en innovatieve bedrijven liggen er veel kansen binnen de energietransitie, ook in Zuidas. Toch zal die transitie over het geheel genomen vooralsnog veel geld gaan kosten. Maar hoe meer we nu doen, hoe minder duur het wordt.

In haar halfjaarlijkse risicoanalyse waarschuwt de Nederlandse Bank (DNB) voor de financiële gevolgen van het te lang wachten met ingrijpend klimaatbeleid. 'Uitstel vergroot de kans dat later 'abrupte' maatregelen nodig zijn, die tot 'stevige verliezen' zouden leiden in de Nederlandse financiële sector.' (Bron: NRC, 18 oktober 2018). DNB schetst vervolgens vier verschillende scenario's, waarbij de kosten van ingrijpende, hoognodige klimaatmaatregelen, stijging van de CO₂ prijs en de daaraan gekoppelde energieprijzen variëren tussen de 48 tot 159 miljard aan verdampt vermogen. De 48 geldt bij snel en accuraat ingrijpen, de 159 bij uitstel. Het gaat hier dus niet om investeringen ten bate van klimaatoplossingen, maar puur om economische krimp.

We komen er dus sowieso niet onder uit dat de maatregelen die nodig zijn, hun weerslag zullen hebben op de economie, het bedrijfsleven, onze portemonnee, ongeacht inkomen. De vraag 'What's in it for me' is dan ook niet langer relevant, zeker niet op lange termijn. 'Je moet het zien als een kind', zei een vriend van me tijdens

een discussie, 'Je stopt er veel tijd en energie in, maar je vraagt je toch ook niet af wat het je oplevert?' Goed punt. De inzet voor het klimaat zou eigenlijk zo moeten zijn: doordacht, maar onvoorwaardelijk. Want zolang iedereen denkt 'Wat schiet ik er zelf mee op', dan schiet het in het geheel niet op. Overigens is die *pay back* vraag op lange termijn eenvoudig te beantwoorden. Wat dacht je van schone lucht, geen milieurampen? Een oude reclame voor een creditcardmaatschappij komt hierbij in me op: 'Ingrijpende klimaatmaatregelen? 159 miljard euro. Een leefbare wereld? Onbetaalbaar.'

Bij de klimaattop in Polen in december 2018 is op basis van het eerder in dat jaar verschenen rapport van IPCC (het wetenschappelijke klimaatbureau van de Verenigde Naties, red.), geconcludeerd dat we nog harder aan de slag moeten om opwarming van de aarde te beperken. Een significant verschil in effect wordt geschetst tussen 1,5 graden en 2 graden opwarming. De weersextremen zijn minder, net als de schade aan ecosystemen. In 2100 is de zeespiegel 10 centimeter minder gestegen, en in ontwikkelingslanden is er minder kans op voedsel- en watertekorten. Bovendien is een opwarming van 1,5 graden, ondanks de economische schade door strenge wet- en regelgeving, op termijn drie tot vier keer goedkoper dan een opwarming van 2 graden.

Een halve graad, je voelt het verschil niet eens. Toch bespaart die halve graad ons miljarden en miljarden aan schade, en meer nog: natuur, een stabielere politiek klimaat, minder droogte ofwel, een leefbare wereld. En dat voor een halve graad. Als dat geen goede business case is.

Maartje Oome
hoofdredacteur

Foto: Lotte Gottschal

Foto: Accenture

1 Mobiliteit & Logistiek

Het goederen- en personenvervoer zijn in Nederland samen verantwoordelijk voor 24% van de totale CO₂ uitstoot. Daarnaast heeft verkeer en vervoer ook een grote impact op de sfeer en de leefbaarheid in een gebied. Gemeente Amsterdam directie Zuidas, Hello Zuidas, Green Business Club Zuidas, BYCS en de Taskforce Bereikbaarheid Zuidas werken al jaren aan duurzame mobiliteit en bereikbaarheid in Zuidas in het Slimmer en Duurzaam programma.

Slimmer en Duurzaam gaat over de transitie in mobiliteit, waarbij luchtkwaliteit, duurzaamheid, maar ook transport, logistiek en innovatie een belangrijke rol spelen. We staan aan de vooravond van het Zuidasdok, een ingrijpende infrastructurele maatregel die een grote impact heeft op de bereikbaarheid in Zuidas. Op lange termijn heeft dit een positieve impact, maar op korte termijn moeten we alle zeilen bijzetten om Zuidas op een duurzame manier bereikbaar te houden. Het programma Slimmer en Duurzaam werkt samen met grote werkgevers om te komen tot een aanbod van een slimme mix van modaliteiten, flexibel en van deur-tot-deur.

Van bezit naar gebruik

Onderdeel van de transitie in mobiliteit is dat we steeds meer van bezit naar gebruik gaan. Ook in Zuidas zien we steeds meer deelfietsen, deel e-bikes en elektrische deelauto's. Via mobiliteitsbudgetten laten werkgevers hun werknemers zelf beslissen hoe zij naar hun werk willen gaan.

Gemeente Amsterdam directie Zuidas, partners en betrokken werkgevers in het gebied hebben afgelopen jaar een gezamenlijke uitvraag gedaan voor de ontwikkeling van Mobility as a Service (MaaS). Met deze dienst kan een reiziger met één handeling zien welk vervoermiddel hij of zij op dat moment het beste kan gebruiken, aangepast op persoonlijke voorkeuren en omstandigheden en de drukte op de weg en het spoor, en kan meteen reserveren en betalen. Een dergelijke dienst wordt de komende jaren versneld ontwikkeld om de bereikbaarheid van Zuidas en de regio structureel te verbeteren. In januari 2019 is de aanbesteding gepubliceerd. Het is de bedoeling dat de MaaS-dienst eind 2019 operationeel is.

Het nieuwe reizen uitproberen

Hierop vooruitlopend zijn in Zuidas verschillende pilots gelanceerd die Zuidas werknemers de gelegenheid geven om deze manier van flexibel reizen en het combineren van verschillende vervoermiddelen uit te proberen. Zo konden Zuidas werknemers die ten noorden van Amsterdam wonen, kennis maken met het gebruik van de Noord/Zuid-lijn als aanvulling op hun gebruikelijke autoreis naar Zuidas. Tijdens de Zuidas Mobility Experience lieten 75 Zuidas

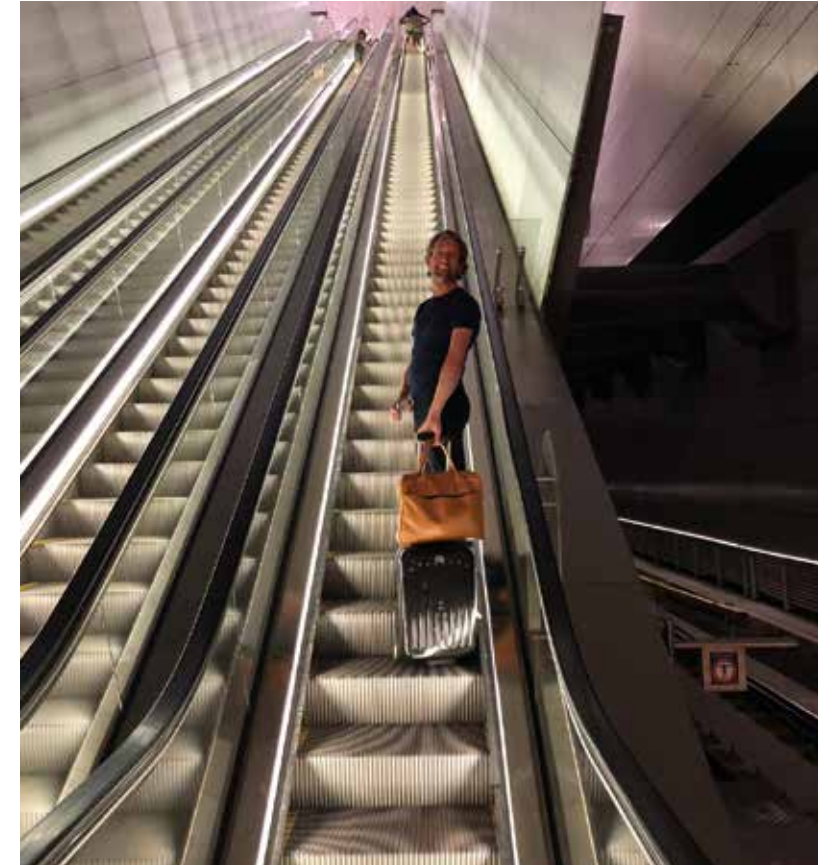

Foto: S. Pennington de Jongh

Foto: Kees Winkelman

Gemiddelde waardering reis Zuidas

van verschillende modaliteiten

7,1

werknemers een maand lang de eigen auto staan en konden ze allerlei vervoermiddelen uitproberen. Een ander experiment vond plaats in het WTC, waar werknemers van huurders de kans kregen om de auto te laten staan en één of meer dagen per week gratis met het OV van en naar het werk te reizen.

Fiets

Uiteindelijk blijft de fiets, samen met lopen, het meest duurzame vervoermiddel. Zuidas werknemers worden zo veel mogelijk gestimuleerd om met de fiets naar

het werk te gaan in het Slimmer en Duurzaam programma. Ook in combinatie met het openbaar vervoer is de fiets in Zuidas een prima vervoermiddel, met eigen fiets of bijvoorbeeld een Hello Bike deelfiets, waarmee het laatste stuk van de reis eenvoudig kan worden afgelegd. Er was in 2018 sprake van een positieve trend. Zo nemen mensen die op een afstand van minder dan vijf kilometer van Zuidas wonen steeds vaker de fiets (bron: Mobiliteitsonderzoek 2018). Hierbij zien we dat de e-bike in 2018 steeds meer aan terrein wint.

Foto: Arcadis

Slimme stadslogistiek

Stadslogistiek is een steeds omvangrijker onderdeel van mobiliteit in Zuidas. Het omvat alle goederen en diensten die worden geleverd aan kantoren en bewoners in het gebied, zoals post- en pakketbezorging, afvalstromen en kantoorartikelen. Aan de ambitie om stadslogistiek in 2025 emissievrij te krijgen en tegelijkertijd te werken aan een veiligere en bereikbare werkomgeving kan alleen worden voldaan als we samenwerken. Het motto hierbij is: eerst verminderen, dan verslimmen en dan vergroenen. Verschillende bedrijven en

organisaties hebben in 2018 meegewerkt aan data-onderzoeken die als uitgangspunt dienen voor een aantal pilots waar in 2019 mee is gestart.

Horecalogistiek

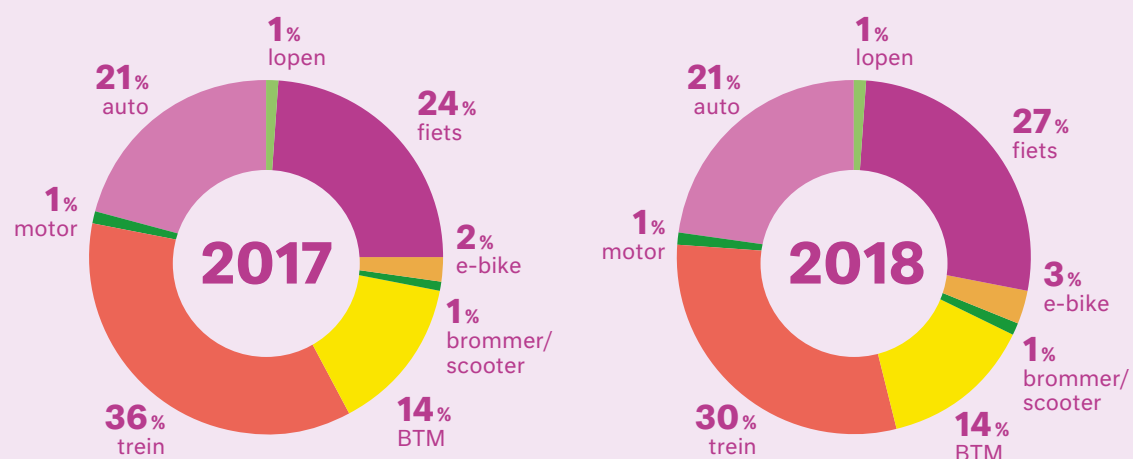
Horecadistributie vormt een groot deel van de stedelijke logistiek en groeit sterk in Zuidas. Aan de ene kant komt er meer horeca bij, en tegelijkertijd wordt het drukker op de weg. Dit zorgt voor snel stijgende kosten voor de last-mile levering aan horeca. De vraag is dan ook of horecadistributie op de huidige manier mogelijk blijft.

Tot nu toe is er nog weinig aandacht voor de problemen die dit oplevert voor bewoners, groothandelaren en leveranciers. Horecadistributie is veel complexer dan andere stadslogistiek, onder andere door voedselveiligheid en diversiteit aan producten, en verdient extra aandacht. Alleen een integrale aanpak met leveranciers, groothandel, horecaondernemers en gemeente kan oplossingen bieden. Horecaondernemers bepalen voor een groot deel de horecadistributie en hebben een sleutelrol.

Bron: Mobiliteitsonderzoek Taskforce Bereikbaarheid Zuidas 2016 en voorlopige resultaten 2017 (lopend onderzoek bevat uiteindelijk ook de data van 2018).

Modal split

Verdeling van mobiliteiten van en naar Zuidas

Uitgelicht

Foto: Jorrit 't Hoen

File vermijden met de Noord/Zuid-lijn

In 2018 kregen 150 Zuidassers die ten Noorden van Amsterdam wonen een maand lang gelegenheid om gratis de Noord/Zuid-lijn uit te proberen. Dit uitprobeeraanbod was een initiatief van het GVB, Zuidasdok and Hello Zuidas. Deelnemers konden gratis parkeren op de P+R bij station Amsterdam Noord en in de metro stappen naar Zuidas, een rit van 15 minuten. In veel gevallen was de reistijd korter dan met de auto.

Ghalem Reggani, eigenaar NINE restaurant & kookstudio
 'Wat mij betreft was het uitprobeeraanbod een groot succes. Ik was snel op mijn werk, kon de file vermijden en de aansluiting was uitstekend. Ik woon in Noord en voor mij is deze manier van reizen sneller dan de auto. Zodra de uitprobeerbeperiode voorbij was, heb ik een OV kaart gekocht. Nu spring ik altijd in de metro.'

Marion Dijkman, secretaresse bij Loyens & Loeff
 'De Noord/Zuid-lijn overtrof mijn verwachtingen. Na de zomer stond ik weer in de drukke ochtendspits, met files op de A10 en op de uitvalswegen naar Purmerent en Volendam. Tijdens het uitprobeeraanbod nam ik de bus van Purmerent naar IJpendam, en stapte over op de bus naar de metro in Noord. Echt een verademing. Geen files, geen stress. Het duurde alleen iets langer dan met de auto op een rustige dag. Door op deze manier te reizen, krijg ik ook meer beweging. Nu het aanbod voorbij is, laat ik nog regelmatig de auto staan om relaxed het openbaar vervoer te nemen.'

Clive Pritchard, managing director bij Savills Investments
 'Ik heb het openbaar vervoer helemaal herontdekt dankzij dit experiment. Het deed me denken aan toen ik nog in Londen woonde: met de metro reizen gaat snel. De Noord/Zuid-lijn is de ideale schakel tussen het centrum en Amsterdam Noord en Zuid. Heerlijk om niet in de file te hoeven staan, die beginnen vaak al voordat je de parkeerplaats af bent! Dat gezegd hebbende, de toiletten op station Noord kunnen beter, en het gebruik van OV fietsen mag ook makkelijker. Ook zou de P+R nummerbordherkenning moeten hebben. Desondanks ben ik zeer aangenaam verrast!'

Tekst: Romy Lange

Cases

Mobiliteit

Go Cycling

In oktober 2018 werd de campagne Go Cycling gelanceerd door BYCS in samenwerking met Zuidasdok, Gemeente Amsterdam directie Zuidas, GBC Zuidas en Hello Zuidas. Bewezen is dat fietsen naar het werk ziekteverzuim vermindert en langdurige uitval helpt voorkomen. Fietsen bevordert bovendien de mentale gezondheid. Op www.go-cycling.org staan tips voor werknemers, informatie over regelingen voor fietsers, lokale routes en opties voor het kopen, leasen of delen van fietsen en e-bikes. Daarnaast bevat de site informatie over wat werkgevers kunnen doen om fietsen voor medewerkers aantrekkelijk te maken.

WAVE

Als alternatief voor jongeren die massaal met het OV, scooter of auto reizen, veel schermtijd hebben en weinig bewegen, is BYCS gestart met WAVE, een aanpak die jongeren stimuleert om de fiets te pakken. De campagne startte in september bij het ROC College Zuid. Studenten hebben daar gratis een Swapfiets gekregen. In ruil daarvoor moesten ze wekelijks feedback sturen over hun ervaringen.

E-bike try-out

Om medewerkers van Zuidas te enthousiasmeren voor de elektrische fiets als alternatief voor auto of OV heeft GBC Zuidas een try-out georganiseerd waarbij twintig medewerkers van verschillende bedrijven de kans

kregen om twee weken te fietsen op een Speed Pedelec (45 km/u). Deelnemers waren zeer enthousiast, sommigen hebben een Speed Pedelec aangeschaft, anderen overwogen dit. Infrastructuur, aanschafkosten en weersomstandigheden zijn hierbij bepalend, bleek uit de achteraf gehouden enquête.

Impactmeting van slim werken bij EY
EY heeft in 2018 de waarde van haar 'slim werken'-aanpak in kaart gebracht. Hiervoor is een Total Value concept gehanteerd waarmee ze economische, sociale en milieu-impact kwantificeren en moneteriseren. Door medewerkers flexibel te laten werken, heeft EY van 2014 t/m 2018 een gemiddelde maatschappelijke waardecreatie van 5,3 miljoen euro per jaar gerealiseerd. De grootste positieve impact lag op sociaal vlak, vanwege de tijd die werknemers anders konden besteden dan aan reizen. Kosten van thuiswerken wogen niet op tegen bijvoorbeeld de verhoogde productiviteit, de vermindering van ongelukken en de reductie van CO₂ en PM10 (fijnstof) uitstoot.

Fietsen in Zuidas

BYCS heeft tijdens het We Make the City festival iedere dag iets georganiseerd ten behoeve van fietsstimulering in Zuidas. In de fietsstalling onder het Gustav Mahlerplein was een expositie over stedenbouwkunde en architectuur waarin fietsen centraal stond. Samen met de Hogeschool van Amsterdam werd een lezing gegeven over de rol van de fiets in de stad van de toekomst: Where can the bicycle take us? Daarnaast werden fietstours georganiseerd van Zuidas naar de NDSM: We Bike the City.

Foto: Kees Winkelman

Hello bike

160 hello Bikes

17 dropzones

15.000 app downloads

200+ ritten per dag

Zuidas Mobility Experience 2.0

Een maand lang allerlei vervoermiddelen proberen en de eigen auto laten staan. 75 Zuidassers deden het tijdens de tweede Zuidas Mobility Experience in april 2018.

Met de Zuidas Mobility Experience konden werknemers in Zuidas een nieuwe manier van reizen ervaren, gratis en vrijblijvend. De input die opgehaald is uit deze en de eerste Zuidas Mobility Experience geeft inzicht onder welke voorwaarden de eindgebruiker in de toekomst MaaS wil gebruiken. Deze wensen en behoeften zijn verwerkt in de eerder genoemde aanbesteding MaaS Zuidas.

Foto: GBC Zuidas

Duurzame mobiliteit bij Stibbe

Bij het betreden van het nieuwe pand aan het Beethovenplein heeft Stibbe meteen haar parkeerbeleid aangepakt. Hierdoor zijn het wagenpark en de daarmee gepaard gaande CO₂-uitstoot aanzienlijk afgenomen. Medewerkers gaan nu voornamelijk met het openbaar vervoer en per fiets naar hun werk. Daarnaast hoeven zij door alle moderne middelen in het nieuwe pand, maar ook de middelen die het kantoor beschikbaar stelt, nauwelijks nog (internationaal) te reizen.

Elektrische deelauto's

Verscheidende bedrijven in Zuidas maken gebruik van deelauto's voor zakelijke doeleinden. Werknemers kunnen zo met trein of fiets naar het werk komen, en zo nodig toch met de auto naar een afspraak gaan. Nog beter dan delen is elektrisch delen. In Zuidas maken ABN AMRO en EY sinds kort gebruik van Amber, een deelauto-aanbieder met alleen elektrische auto's. Door middel van een app kunnen gebruikers direct een auto reserveren, naar hun zakelijke afspraak gaan en 's avonds weer naar huis met fiets of openbaar vervoer.

Foto: Kees Winkelman

TCA en RAI Amsterdam stimuleren gebruik elektrische taxi's

Op de Dag van de Duurzaamheid 10 oktober 2018 zette Taxicentrale Amsterdam (TCA) uitsluitend elektrische taxi's in voor ritten vanaf RAI. Tevens is afgesproken dat duurzame taxi's voortaan voorrang krijgen bij evenementen. Dit houdt in dat emissievrije taxi's altijd vooraan komen te staan wanneer een taxistandplaats bij de RAI wordt ingezet.

Foto: TCA

Elektrisch rijden bij Van Lanschot Kempen

In de periode van 23 september tot 1 november 2018 ruilden 25 leaserijders bij Van Lanschot Kempen twee tot drie dagen hun eigen leaseauto in voor een elektrische. De meeste medewerkers waren positief verrast en enthousiast na de proefrit en overwogen om bij een volgend keuzemoment voor een elektrische auto te gaan. Rijden was stil, prima voor woon- werkverkeer en het opladen vrij eenvoudig. De actieradius was bij enkelen nog een zorg vanwege een grote woon-werk afstand.

Gedraginterventies It's Your Choice

Dit reisconcept, ontwikkeld in opdracht van de Vervoerregio Amsterdam, Provincie Noord-Holland en ORAM, speelt in op de intrinsieke behoefte van de reiziger aan (keuze)vrijheid. Met een knipoog en een no-nonsense boodschap werd een Duwtje gegeven naar de metro of andere OV-optie. Geen discussie over het beste vervoermiddel, geen belerend vingertje. Het reisconcept bestond uit twee onderdelen: ten eerste een Low Car Diet e-bike pilot waarbij 31 werknemers van o.a. VUmc en Loyens & Loeff een maand lang vanuit Waterland naar Metrostation Noord fietsten om over te stappen op de Noord/Zuid-lijn. Maar liefst zes mensen schaften meteen een e-bike aan! Daarnaast hebben 32 'Waterlanders' gebruik gemaakt van een gratis probeeraanbod dat verspreid werd per post na aanmelding via de app Flitsmeister. Een uniek OV-startpakket voor de reisroute Waterland-Zuidas waarin zowel Bus-Tram-Metro tickets zaten als een van deur-tot-deur reisadvies en overzicht van alle fietsverhuur mogelijkheden. Er zijn daarnaast verschillende adviesgesprekken met werkgevers gevoerd waarbij beleidsaanpassingen zijn gedaan zoals de default: tot welk vervoermiddel worden medewerkers gestuurd als ze in dienst treden.

Dashboard Bereikbaarheid Zuidas

De Taskforce Bereikbaarheid Zuidas is een samenwerkingsverband van grote werkgevers in Zuidas. De Taskforce heeft in 2018 het Dashboard Bereikbaarheid Zuidas in het leven geroepen. Gegevens vanuit verschillende bronnen over de bereikbaarheid van de auto, het openbaar vervoer en de fiets zijn hierin samengebracht. Het dashboard brengt bereikbaarheid van Zuidas in beeld, zodat gerichte actie kan worden ondernomen om de bereikbaarheid op peil te houden en te verbeteren.

Breikers

In 2018 vestigde werkgeversnetwerk Breikers zich in Zuidas. In samenwerking met Breikers hebben ruim 200 bedrijven in heel Amsterdam ervoor gezorgd dat dagelijks bijna 10.000 mensen minder in de spits reizen. Breikers gaat nog intensiever samenwerken met verschillende lokale partijen in Zuidas zoals Hello Zuidas en GBC Zuidas, om werkgevers nog beter te kunnen adviseren hoe zij het woon- werkverkeer voor hun werknemers zo slim, duurzaam én gemakkelijk mogelijk kunnen maken.

Van A tot Zuidas

Gemeente, bedrijfsleven en andere organisaties bedenken dagelijks nieuwe oplossingen voor verduurzaming van mobiliteit en goede bereikbaarheid. Om als werkgever én als reiziger een goed beeld te krijgen van de mogelijkheden en alternatieven, is het platform www.vanatotzuidas.nl in het leven geroepen. Hier vindt men een helder overzicht van actuele mobiliteitsprogramma's, aanbieders en producten die kunnen helpen om medewerkers duurzaam en efficiënt te laten reizen, óf om als reiziger een duurzame mobiliteitskeuze te maken.

van A tot Zuidas

Foto: RAI Amsterdam

E-bikes Accenture

Accenture deed in juli 2018 een proef met e-bikes. 50 Accenture collega's testten een gewone of high-speed fiets voor woon- werkverkeer. Er waren mensen die elke dag 40 km fietsten in plaats van met de auto van en naar het werk te reizen. In 2019 wil Accenture de e-bikes vast onderdeel maken van het mobiliteitspakket.

Zuidasdok update

Zuidasdok is op dit moment een van de grootste infrastructuurprojecten in Nederland. Met Zuidasdok worden Zuidas en de Noordelijke Randstad beter bereikbaar. De A10 Zuid verdwijnt in het hart van Zuidas onder de grond. Er is in dit project veel aandacht voor groen; de openbare ruimte en de tunneldaken krijgen een groene inrichting en ook de gebouwen die onderdeel zijn van het station worden voorzien van een groen dak. Het ondergronds brengen van de weg over een lengte van circa een kilometer verbetert de luchtkwaliteit en zorgt voor minder geluidsoverlast in het centrumgebied. Zuidasdok wordt gerealiseerd door bouwcombinatie ZuidPlus. Voor het leveren van bestellingen maakt ZuidPlus waar mogelijk gebruik van elektrische bestelwagens, dit zorgt voor minder CO₂ uitstoot. De bouw gaat in 2019 van start. Het project is naar verwachting in 2028 gereed.

Logistiek

Onderzoek horecabelevering

In 2018 startte de HvA, in samenwerking met Hello Zuidas, onderzoek naar horecabelevering in Zuidas. Hieruit kwam naar voren dat er nog niet een groot bewustzijn is over de impact van belevering. Ook voor duurzame horecaondernemingen is bevoorrading geen prioriteit. De huidige bereikbaarheid van Zuidas is goed, en ondernemingen ervaren in verhouding

weinig problemen met de bevoorrading, waardoor de urgentie niet altijd gevoeld wordt. Ook mogelijke infrastructurele impact zoals de bouw van Zuidasdok wordt niet meegenomen in beslissingen. Om 'future proof' te zijn startte de HvA samen met Hello Zuidas met het in kaart brengen van horecalogistiek. De eerste resultaten werden gedeeld tijdens We Make the City in Circl. Het onderzoek zal in 2019 verder uitgevoerd worden.

Bufferterrein RAI Amsterdam

In september opende RAI Amsterdam een nieuw bufferterrein in Amsterdam Westpoort. Bij beurzen waarbij een drukke opbouw en/of afbouw te verwachten is, wordt het terrein buiten Zuidas gebruikt voor vrachtverkeer om de verkeersstromen van en naar de RAI te reguleren. Op de 15.000 m² bufferterrein is plek voor 90 vrachtauto's. Hier wordt het vrachtverkeer geregistreerd en mag dan op afroep doorrijden naar RAI Amsterdam. Vrachtwagens arriveren zo op het juiste moment bij de RAI en zijn zo snel mogelijk weer weg. Hiermee worden opstoppingen en zoekverkeer in de buurt van de RAI voorkomen, wordt de

CO₂ uitstoot beperkt en een efficiënte opbouw en afbraak gerealiseerd. Op het moment dat de RAI het bufferterrein niet nodig heeft, kunnen andere partijen gebruik maken van de ruimte. Het bufferterrein is tot stand gekomen in samenwerking met gemeente Amsterdam, Rijkswaterstaat en Havenbedrijf Amsterdam. Hiernaast draaide RAI Amsterdam samen met haar logistieke partner DB Schenker een logistieke pilot tijdens Metstrade, vakbeurs voor de pleziervaartindustrie. Tijdens de op- en afbouw van Metstrade bood DB Schenker exposanten de mogelijkheid goederen af te leveren bij een overslagfaciliteit buiten Amsterdam. De goederen werden gegroepeerd en in een milieuvriendelijke Scania LNG-truck van en naar de RAI vervoerd. Hier werden goederen met elektrische heftrucks gelost.

Poortonderzoeken

Om te komen tot emissievrije bevoorrading, moet eerst duidelijk worden wat voor wie op welk moment geleverd wordt. Samen met studenten van de Hogeschool van Amsterdam voerde GBC Zuidas poortonderzoeken uit. Bij het WTC, de VU, ABN AMRO en de

Caroline Gehrels, Arcadis | Foto: GBC Zuidas

Symphony toren is een week lang geturfd wat er binnen kwam. Niet alleen werd de omvang van het probleem én de noodzaak tot maatregelen duidelijk, ook bood het onderzoek handvatten voor concrete interventies op de korte en lange termijn. De meest geschikte aanpak lijkt vooralsnog die van de Trias Logistica, waarbij de nadruk ligt op het voorkomen van onnodige bewegingen, vervolgens op efficiënter vervoeren door middel van bundelen en pas in laatste instantie op stimuleren van elektrisch vervoer.

Green Deal Zero Emission Stadslogistiek

In mei 2018 ondertekenden aanwezigen bij het jaarlijkse CEO-ontbijt namens GBC Zuidas de Green Deal Zero Emission Stadslogistiek. Met de ondertekening zegden bedrijven toe zich in te zetten voor emissievrije stadslogistiek in 2025. De nadruk ligt hierbij op facilitaire inkoop, afval en post- en pakketbezorging. Enerzijds bevestigt de ondertekening het draagvlak op directieniveau voor deze ambitie, anderzijds geeft het toegang tot een netwerk waarbinnen laagdrempelig kennis en ervaring op het gebied van slimme en schone logistiek wordt gedeeld.

We Make The City

Tijdens het Amsterdam brede festival We Make The City (20 tot en met 24 juni 2018) organiseerden BYCS, GBC Zuidas, Hello Zuidas en ORAM een goed bezocht programma in Circl rondom emissievrije stadslogistiek. Naast Geert Kloppenburg als hoofdspreker, werden deelsessies georganiseerd rondom pakket- en

Leveringen aan horeca per week

143
leveranciers

245
leveringen

Bron: HvA, onderzoeksprogramma Urban Technology

postbezorging per fiets (BYCS), facilitaire inkoop (GBC Zuidas), horecalogistiek (Hello Zuidas) en bouwlogistiek over water (ORAM). Al deze sessies waren onderdeel van projecten die bijdragen aan de ambitie Emissievrije stadslogistiek in 2025.

Elektrificatie bij Sixt

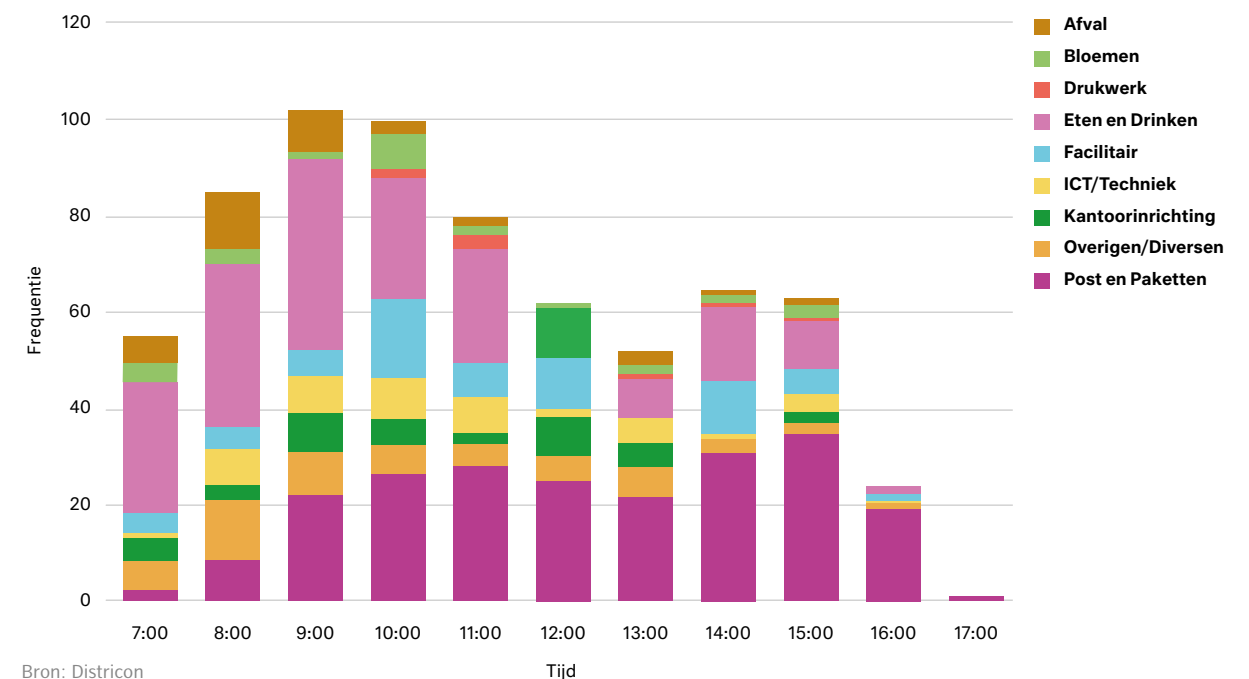
Autoverhuurder Sixt heeft in 2018 ingezet op het vergroten van de elektrische vloot. Er zijn verschillende nieuwe modellen toegevoegd, waaronder Jaguar I-PACE, Tesla Model S en Volkswagen e-Golf. Nu kan er in elke categorie voor een elektrisch alternatief gekozen worden. Ook het aandeel van plug-in hybride voertuigen is vergroot. Daarnaast heeft Sixt geïnvesteerd in eigen laadinfrastructuur: de eerste laadmogelijkheden voor elektrische auto's werden geïnstalleerd op de vestiging RAI Amsterdam en inmiddels hebben alle vestigingen in en rondom Amsterdam laadboxen gekregen. Ook

zijn er op het Amsterdamse fletdepot snellaadpalen geplaatst. Hiermee kunnen de elektrische auto's weer snel ingezet voor de volgende verhuur en kunnen nog meer klanten voor een uitstootvrije auto kiezen.

Bouwlogistiek over water

De bouw neemt enorm toe in Zuidas. Naast woningen en kantoren staat de realisatie van Zuidasdok en station Zuid tot 2028 op het programma. Hoe zorgen we ervoor dat de aanvoer van bouwmaterialen een minimale impact heeft op de omgeving? Een alternatief voor vervoer over de weg is vervoer over water. Veel bouwmaterialen kunnen vanuit de Amsterdamse haven over het water naar een bouwhub worden vervoerd, bijvoorbeeld in de Nieuwe Meer. Vanuit daar kan het verder naar de bouwbestemming met kleinere vervoersoplossingen (bakfietsen, elektrische karretjes).

Resultaten Poortonderzoek HvA bij drie grote bedrijven in Zuidas; aantal stops per uur, per productgroep

Bron: Districon

Foto: P. Geenen

Vivalditunnel

Vergelijkbare werkzaamheden vonden op datzelfde moment plaats ter hoogte van het kantoor van EY. Hier wordt de Vivalditunnel gebouwd, die de A. Vivaldistraat zal gaan verbinden met het Beatrixpark. Tussen de zuidelijke rijweg van de A10 en de treinsporen werden ook daar funderingspalen geleverd voor de bouw van het eerste dek van de fietsers- en voetgangerstunnel. Tegelijkertijd werden damwanden de grond in geduwd om een deel van de A10-berm af te kunnen graven voor de bouw van de tunnel. Ook werd in december gestart met het tweede bouwterrein voor de Brittenpassage onder het viaduct van de Parnassusweg. Zo begint het Zuidasdok steeds concreter vorm aan te nemen in de dynamische openbare ruimte van het Zuidasgebied.

Verdi

Sinds 1 januari 2018 heeft Zuidas een nieuw deelgebied erbij: Verdi. Daarmee is Zuidas nu 245 hectare groot. In 2017 vonden verkennende consultaties plaats met diverse eigenaren en gebruikers om informatie over het gebied te verzamelen, te horen over plannen, mogelijkheden en uitdagingen.

Foto: Jos Moerkamp

In 2018 organiseerde Zuidas, gemeente Amsterdam in samenwerking met stadsdeel Zuid een participatietraject om met de stakeholders in het gebied de ontwikkelrichtingen te bespreken en verder vorm te geven. Eigenaren, belangenverenigingen, bewoners en gebruikers konden hieraan meedoen. In april werden verschillende openbare bijeenkomsten georganiseerd en kon online input worden gegeven op verschillende stellingen. Hello

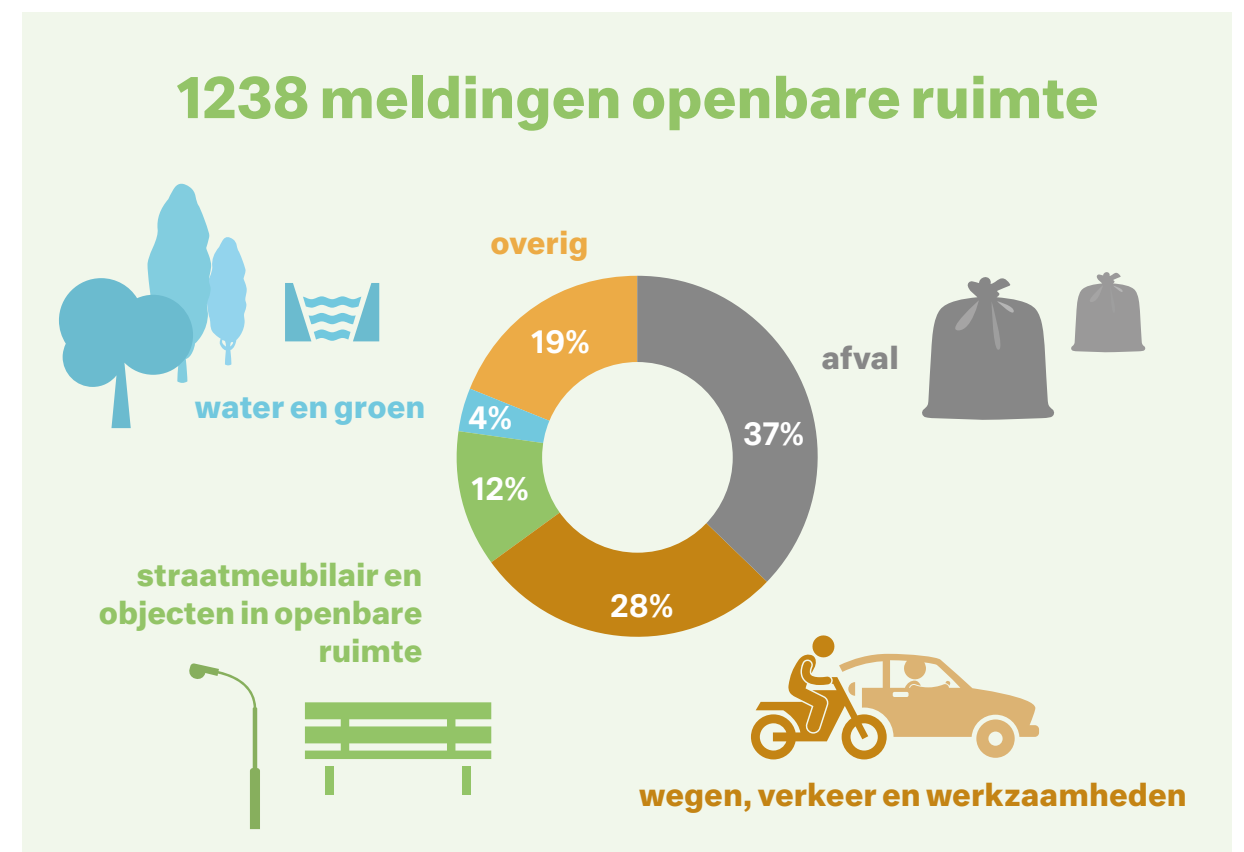
Zuidas organiseerde haar members meeting in het najaar rondom het deelgebied Verdi, waarbij de aanwezigen konden stemmen en meepraten over de ontwikkelrichtingen als ruimte voor auto, fiets, groen, water en sport. De uitkomsten van de verschillende consultatiemeetings worden meegenomen in de verdere ontwikkeling en uitwerking die in 2019 verdergaat.

Bron: gemeente Amsterdam

2 Openbare ruimte

Met de start van de bouw van Zuidasdok ondergaat Zuidas een gebiedsmetamorfose. De openbare ruimte zal er de komende jaren anders uit gaan zien, met veranderende verkeersstromen voor auto, openbaar vervoer, fiets en wandelaar. En dat tussen de overige bouwdruchte en bestaande kantoren, winkels, woningen, horeca, hotels, universiteit en het ziekenhuis door. Ook in 2018 was hier al een en ander van te merken.

Het werkterrein aan de Arnold Schönberglaan werd in augustus 2018 gereedgemaakt, waarmee Zuidasdok steeds concreter wordt voor de dagelijkse bewoners en bezoekers. In december 2018 voerden enorme trailers funderingspalen aan over het Mahlerplein om de bouw van het eerste deel van de Brittenpassage te ondersteunen. Dit wordt de extra onderdoorgang onder het spoor en een extra toegang tot de perrons van het nieuwe station Amsterdam Zuid.

I will stop at the Albert Cuyp Market for fresh fish!

Take us to the airport please.

What a nice shopping street!

sustainability is priority

I expect many people at my final art assignment!

The cemetery is open 24/7

Proud to be working on the tunnel!

Trains from Station Zuid to the airport depart every 7 min

Finally, a nice lunch at Strand Zuid!

Proud to be working on the tunnel!

I have an appointment at Phisage Beauty & Wellness

The collection includes about 10,000 species of plants

We have our own shared fleet the great Audi A1

Nieuwe Zuidas

Uitgelicht

Verdi: de verborgen parel van de stad

Op 1 januari 2018 werd deelgebied Verdi onderdeel van Zuidas. Wat betekent dit voor Zuidas? Gregor van Lit, stedenbouwkundig ontwerper en werkzaam bij de directie Zuidas gemeente Amsterdam, is gespecialiseerd in het ontwikkelen van bestaand stedelijk gebied en intensief betrokken bij Verdi.

Wat maakt Verdi uniek?

Verdi vormt de overgang van stad naar groen en water. Huidige gebruikers noemen het 'de verborgen parel van de stad'. Door het gebied te ontwikkelen, ontstaat een aantrekkelijk gemengd woon- en werkgebied met hoogwaardig groen en ruimte voor sport en recreatie. Samen met stadsdeel Zuid is een verkenning uitgevoerd naar de mogelijkheden van Verdi. Vervolgens is Zuidas in gesprek gegaan met bewoners, (water) sporters, bedrijfseigenaren, overige Amsterdammers en geïnteresseerden. Omdat we kijken of we dit gebied voor meer Amsterdammers een aantrekkelijke plek kunnen maken, wilden we bij een brede groep ideeën en meningen ophalen.

Hoe zie je de letterlijke en figuurlijke verbinding met de rest van Zuidas ontstaan?

Door het verhogen van de kwaliteit van groen, het gebied toegankelijker te maken, en voorzieningen te creëren, ontstaat een natuurlijke verbinding met de rest van de stad. Dit stadsklimaat krijgt karakter door de wijze waarop bewoners en gebruikers het gebied eigen maken.

Welke rol speelt duurzaamheid in de ontwikkeling en visie van Verdi?

Bij de ontwikkeling van Verdi kijken we specifiek naar de natuurwaarden die in het gebied aanwezig zijn. Delen van het groen horen bij de ecologische hoofdstructuur, en vormen belangrijke (foerageer-) gebieden voor vleermuizen, vogels

en andere kleine diersoorten. Het betreft een waterrijk gebied met bosschages, afgewisseld met een meer open landschap. Ook komen er diverse bomenrijen en boomzones voor, met een redelijk grote variatie aan soorten. Bomen hebben hier jarenlang de ruimte gehad om ongestoord tot wasdom te komen. We houden zorgvuldig rekening met de unieke kenmerken van het gebied en daarmee dus ook met het opstellen van het nieuwe bestemmingsplan. Daarnaast speelt duurzaamheid ook mee op andere facetten zoals waterberging, goede bebouwing en een prettig stadsklimaat.

Cases

App voor inrichting pocketpark

Sinds mei 2018 is gemeente Amsterdam directie Zuidas via een app in dialoog met de direct omwonenden (en andere gebruikers) van een drietal nog in te vullen, verdiepte stukken openbare ruimte in de Benjamin Brittenstraat, Peter Schatstraat en Leonard Bernsteinstraat. Hoe willen omwonenden en gebruikers dat deze worden ingericht? Elke paar weken stelde Zuidas gemeente Amsterdam vragen aan de deelnemers via de app. De ontwerpen van de verdiepte stukken openbare ruimte zullen op basis van die input worden ingevuld met de thema's 'spelen', 'ontmoeten' en 'groen' en worden begin 2019 afgerond.

De Boelelaan opnieuw ingericht

Tussen eind juli en de eerste week september 2018 werd het maaiveld in de openbare ruimte aan de De Boelelaan ter hoogte van de VU opnieuw ingericht. Dit werk werd gecombineerd met de aanleg van nieuwe rioolstelsels en de reconstructie van de De Boelelaan zuidzijde.

Strawinsky fietsparkeergarage

In mei 2018 vond de officiële opening plaats van de Strawinsky fietsparkeergarage, waar 3.750 fietsen geplaatst kunnen worden. Met de fietsparkeergarage Strawinsky is de derde, grootste ondergrondse fietsparkeergarage bij station Amsterdam Zuid in gebruik genomen, naast die onder het Mahlerplein (3.000 plaatsen) en onder het Zuidplein (2.500 plaatsen). Al deze plekken zijn nodig vanwege de verwachte groei van het aantal treinreizigers op station Amsterdam Zuid: van rond de 100.000 per dag nu, naar 250.000 tot 300.000 reizigers in 2030. Alle drie de fietsparkeergarages in Zuidas zijn de eerste 24 uur gratis te gebruiken.

Verwijderen fietsen

Met de komst van de ondergrondse fietsenstalling zijn de bovengrondse rekken op het Mahlerplein verwijderd, waardoor hier meer ruimte bovengronds is ontstaan. Daarnaast worden verkeer geparkeerde fietsen (buiten rekken, vakken of stallingen) op het Zuidplein tot aan Prinses Irenestraat en op het Mahlerplein tot de Mahlerlaan verwijderd op grond van een Algemeen Plaatselijke Verordening, APV.

Fietsverwijssysteem

Op vijf plekken in Zuidas verschenen in oktober fietsverwijsmasten langs het fietspad. Ze verwijzen naar de

Foto: Jessica Bekker

fietsparkeergarages en het aantal beschikbare plekken. Zuidas is het eerste gebied in Amsterdam met een fietsverwijssysteem. Hiermee kun je al onderweg naar Zuidas en station Amsterdam Zuid zien of er plek vrij is en in welke van de drie ondergrondse fietsparkeergarages vlak bij het station.

Future Past Glory

Voor haar 80-jarig bestaan heeft het Beatrixpark het beeld Future Past Glory cadeau gekregen van de gemeente Amsterdam. Het beeld van 8,50 meter breed en 5,30 hoog is gemaakt door kunstenaarsduo Heringa en Van Kalsbeek. Het beeld is een hommage aan de ontwerper van het park Jakoba Mulder, en staat op een prominente plek in het open grasveld van het park.

Bewuste Bouwer Award 2018

Voor de tweede keer werd de Bewuste Bouwer Award uitgereikt in Zuidas om het omgevingsbewust bouwen te stimuleren. Hierbij kozen de stichting Bewuste Bouwers en een publiekspanel de meest bewuste en mooiste bouwplaats in Zuidas. Winnaar 2018 is bouwcombinatie Valley. De prijs werd uitgereikt tijdens de Dag van de Bouw in Zuidas. Valley kreeg de prijs onder meer vanwege de kwaliteit van de bouwhekkens: mooie doeken met duidelijke impressies van wat Valley gaat worden. Ook trof de aannemer maatregelen om de hinder te beperken toen een aantal damwanden toch moest worden nagetrild in plaats van stil geduwd. Dat gebeurde tussen 8.00 en 10.00 uur om zo de overlast te beperken.

Vernieuwde City Map Hello Zuidas

In september 2018 kwam de nieuwe editie van de City Map uit. De eerste editie hiervan verscheen in 2013. Landschapsarchitect Gloria Font heeft de kaart destijds ontworpen en is ook bij deze nieuwe druk betrokken. De kaart laat zien hoe het gebied zich verder heeft ontwikkeld met meer woongebouwen, hotels, kantoren, winkels en horeca. Snelste verbindingen van en naar het stadscentrum, Schiphol

en de groene gebieden aan de rand van Zuidas zijn weergegeven. De Noord/Zuid-lijn en andere veranderingen in het openbaar vervoer zijn in de kaart verwerkt, evenals de nieuwe fietsparkeergarages en alle dropzones van de Hello Bike.

Veiligheidsplatform

Hello Zuidas organiseert een aantal keer per jaar een Veiligheidsplatform Zuidas over veiligheid in de openbare ruimte. Grote organisaties zoals RAI Amsterdam, de VU, gemeente Amsterdam directie Zuidas, politie en veiligheidsregio nemen hier deel aan. In 2018 waren er thematische bijeenkomsten over sociale veiligheid, terreurdreiging en brand. Daarnaast werden er in 2018 whatsappgroepen in gebruik genomen; hierbinnen delen security experts onderling snel en efficiënt meldingen en informatie die relevant is in geval van incidenten of calamiteiten.

VU- Tentoonstelling Op en onder de Campus

Toen in 2017 bouwwerkzaamheden voor de duurzame koude-warmte opslag van het Nieuwe Universiteitsgebouw startten, werden de boringen gecombineerd met wetenschappelijke metingen. Door op iedere meter een grondsample te nemen, kwam een schat aan waardevolle informatie boven van 2,5 miljoen jaar terug tot nu. De expositie die hieruit is ontstaan loopt van 2,5 miljoen jaar terug, naar de toekomst in 2030. Van het vroege Pleistoceen, naar IJstijden, Eridanos, het huidige Holoceen en neemt je mee boven de grond naar veenontginningen, zeespiegelstijgingen naar de ontwikkeling van het universiteitsgebouw en de steeds uitbreidende stad. De expositie biedt de bezoeker een duidelijk beeld van veranderingen in het landschap, naar menselijk ingrijpen in de openbare ruimte met veel bouwplannen en een Zuidas die zich ontwikkelt van een leeg gebied naar kantoorgebied tot woon-werkgebied.

3 Gebouwen

Wonen in Zuidas leverde in 2018 flinke discussies op. De één gelooft niet dat het bestaat, de ander vindt het onzin: sociale woningbouw in Zuidas. Het beleid van de gemeente wijkt voor Zuidas niet af van de rest van de stad. Om te komen tot voldoende, betaalbare en goede woningen, wordt voor nieuwbouwplannen een verdeling van woningtypen voorgesteld: 40% sociale huurwoningen, 40% middel dure woningen en 20% vrije sectorwoningen (koop en huur).

De ligging van Zuidas maakt het met de komst van Zuidasdok tot een van de best bereikbare woonlocaties van Nederland. Deze goede bereikbaarheid betekent dat Zuidas een plek is voor wonen en werken in hoge dichtheden. De woningbehoefte en de aanwezigheid van de infrastructuur maakt de keuze voor hoogbouw logisch en passend.

Volwaardige stadswijk

Al geruime tijd is de gemeente bezig om Zuidas te transformeren van exclusief zakendistrict naar een gemengde Amsterdamse stadswijk

Nieuwe Universiteitsgebouw | Foto: Kees Winkelman

Wonen aan de De Boelengracht | Foto: Jan Vonk

met een eigen karakter. Zuidas wil haar naam als toplocatie voor het internationale bedrijfsleven behouden, maar is nu al meer dan dat. Op dit moment wonen ongeveer 4.000 mensen in Zuidas. Het is te merken dat mede daardoor de levendigheid toeneemt, winkeliers en horecaondernemers kansen zien en het voorzieningenniveau omhoog gaat. Met de bouw van tussen de 7.000 en 10.000 woningen in de komende jaren stijgt het aantal bewoners naar circa 20.000. Op die manier groeit Zuidas uit tot een volwaardige stadswijk voor iedereen.

Diversiteit en eigenheid

Het maken van prettige plekken om te wonen is niet alleen een kwestie van het toevoegen van woningen. Het betekent ook dat Zuidas op een andere manier naar de gebiedsontwikkeling moet kijken. Minder hard en zakelijk, meer ruimte voor diversiteit en eigenheid. In 2017 stelde de Amsterdamse gemeenteraad de Woonagenda 2025 vast. Dit document stelt kaders en geeft richting voor het woonbeleid tot 2025 met de procentuele verdeling voor zowel

betaalbare, middensegment, als vrije sector-woningen.

Spelregels

Bij het bepalen van de woningbouwopgave wordt door gemeente Amsterdam directie Zuidas niet gekeken naar de opgave per kavel, maar naar de opgave in het hele gebied. Daarnaast heeft Amsterdam spelregels opgesteld voor het uitvoeren van de Woonagenda. Daarin staat onder meer dat de verdeling niet van toepassing is 'op locaties waarvoor de gemeente al contractuele verplichtingen is aangegaan met een marktpartij'. Zuidas gaat dus afspraken die al eerder met ontwikkelaars zijn gemaakt, niet openbreken, want dat zou grote financiële risico's en bouwvertraging tot gevolg hebben. Om te kunnen voorzien in de grote vraag naar nieuwe woningen is de gemeente gebaat bij een snelle productie.

Zuidas-buurtten

In het zuidelijk deel van Zuidas wordt een woonlint ontwikkeld langs de Gustav Mahlerlaan, dat loopt van west (deelgebied Kenniskwartier) naar oost (Vivaldi).

2Amsterdam | Foto: Marcel Steinbach

Dit is verreweg het grootste woongebied van Zuidas en vormt een geheel dat over 1,5 km loopt. De hoofdwegen Amstelveenseweg, Parnassusweg, Beethovenstraat en de Europaboulevard verbinden de stad in noord-zuid richting. Door deze begrenzingen ontstaan, ook in het noordelijke deel, verschillende Zuidas-buurtten die een eigen karakter krijgen (zie kaart blz. 27).

Andere ontwikkelingen

Sinds 1 januari 2018 is Zuidas als gebied uitgebreid met Verdi: het gebied tussen de Amstelveenseweg, de Schinkel en de Nieuwe Meer. Het streven is dat ook dit een aantrekkelijk woon- en werkgebied wordt waarbij groen en sportmogelijkheden een bijdrage leveren aan het verbinden van oostelijk en westelijk gelegen stedelijke gebieden van Amsterdam.

Eind 2018 zijn vastgoedontwikkelaars gevraagd om voor een nog onbebouwde kavel in het Kenniskwartier een plan in te sturen voor een gebouw dat het begin moet gaan vormen van het toekomstige voetgangers- en verblijfsgebied tussen station Amsterdam Zuid en de Vrije Universiteit. Het winnende plan wordt de basis voor een gebouw met een mix van woningen, kantoren, voorzieningen en een binnenhof dat groen en openbaar toegankelijk zal zijn.

Uitzicht vanaf Nieuwe Universiteitsgebouw | Foto: Kees Winkelman

Hoewel er het afgelopen jaar geen nieuwe woongebouwen zijn opgeleverd, zijn er wel zes wooncomplexen in aanbouw. Ook de bouw van kantoren en voorzieningen gaat in volle vaart

door. In 2018 zijn er vijf gebouwen opgeleverd, waaronder twee parkeergarages, en zijn er nog eens acht in aanbouw, waaronder Rechtbank Amsterdam, EMA en Suitsupply.

BREEAM staat voor Building Research Establishment Environmental Assessment Method. Het is een beoordelingsmethode om de duurzaamheidsprestatie van gebouwen te bepalen. Het certificaat wordt uitgegeven door de Dutch Green Building Council.

BREEAM certificeringen uitgegeven in Zuidas 2018

Nieuwbouw

Kantoor 400 Beethovenstraat	★★★★★
Diagnostisch Centrum VUmc	★★★★★
Kantoor 500 Beethovenstraat	★★★★★
NoMA House	★★★★★
Kantoorpand 2Amsterdam	★★★★★
Van der Valk Hotel Amsterdam-Zuidas	★★★★★
EDGE Olympic	★★★★★
Kantoor Goede Doelen Loterijen	★★★★★
The New Atrium kantoorfunctie toren Zuid	★★★★★

In-Use (Asset)

Cross Towers	★★★★★
Wis- en Natuurkunde (W&N) Gebouw, Vrije Universiteit amsterdam	★★★★★
FOZ kantoorgebouw	★★★★★
O 2 Laboratorium Gebouw Vrije Universiteit Amsterdam	★★★★★
The New Atrium bestaand gebouw	★★★★★
UN Studio	★★★★★

Woningen 2018

geen woningen opgeleverd

651 woningen in ontwikkeling

2.600 woningen totaal aanwezig

Kantoren & voorzieningen 2018

26.400 m² bvo opgeleverd

299.381 m² bvo in ontwikkeling

1.886.400 m² bvo totaal aanwezig

Uitgelicht

EDGE Olympic | Foto: EDGE Technologies

Bewust omgaan met bouwmaterialen: Edge Olympic

‘We weten precies waar al het materiaal van gemaakt is en waar het vandaan komt.’

In plaats van het oorspronkelijke gebouw te slopen, koos ontwikkelaar EDGE Technologies voor een herontwikkeling van Olympic Plaza aan de Fred Roeskestraat. Het oorspronkelijke gebouw uit 1980 werd gestript, twee verdiepingen werden toegevoegd en zoveel mogelijk oude materialen werden hergebruikt.

EDGE maakte gebruik van het Madaster platform, dat zowel voor particulieren, bedrijven en overheden volledig in kaart brengt welke materialen zijn gebruikt en waar deze vandaan komen. Dit helpt bewust om te gaan met materiaalkeuze, maar is nog geen garantie dat een gebouw daadwerkelijk duurzaam wordt gebouwd. Daar is een visie voor nodig, en die is voor EDGE helder: zo duurzaam en circulair mogelijk bouwen. Jan Hein Tiedema, Executive Managing Director van EDGE Technologies, vertelt hoe dit in de praktijk in zijn werk gaat.

‘We hebben eerst gekeken hoe we zo veel mogelijk materialen van het oude gebouw konden hergebruiken. De gevel was bijvoorbeeld van natuursteen, en doet nu dienst als vloer op bijna de volledige benedenverdieping. Al het bouw materiaal is zorgvuldig

geselecteerd; we weten precies waar het van gemaakt is en waar het vandaan komt en kozen voor de meest duurzame aanbieders. Vervolgens zijn de twee toegevoegde verdiepingen gebouwd van een volledig demontabel houten frame. Dit kan in de toekomst eenvoudig weer ergens anders opnieuw opgebouwd worden. Het Madaster platform is in feite een keuring achteraf; je maakt een 3D model van het gebouw en levert informatie aan over al je materiaalgebruik. Zij analyseren dit, en geven dan een percentage van circulariteit. Voor dit gebouw hebben we 48% gehaald. Dat is op dit moment hoog in Nederland. Waarschijnlijk zal deze manier van bouwen steeds meer de norm worden. Dan worden die percentages ook hoger. Deze manier van ontwikkelen kost wat meer tijd, en soms zijn

materialen duurder. En uiteindelijk moet je het wel tegen marktconforme prijzen kunnen verhuren of verkopen. Maar dit is waar wij in geloven. Als we een klant zouden krijgen die goed wil betalen, maar niet duurzaam wil bouwen, zouden we die opdracht niet aannemen.’

Het Madaster platform is een online tool waarmee de gebruikte materialen van gebouwen volledig in kaart worden gebracht. Dit helpt bij het recyclen en opnieuw gebruiken van materialen, als het gebouw wordt verbouwd of gesloopt. Het platform is gebaseerd op het in 2016 uitgebrachte boek Material Matters van architecten Thomas Rau en Sabine Oberhuber. Dit omschrijft de transitie naar een nieuw economisch model, waar de consument niet langer eigenaar, maar gebruiker is.

CMS Amsterdam | Foto: G&S Vastgoed

Cases

CMS South Tower Atrium

Het pand South Tower, onderdeel van het gebouw The New Atrium, is vervaardigd uit duurzame bouwmaterialen, beschikt over zonnepanelen op het dak en de buitenzijde bestaat uit een ingenieuze klimaatgevel. Door deze gevel wordt in de zomer de warme lucht tussen de binnenste en buitenste 'huid' van het gebouw geventileerd. Dit zorgt ervoor dat de binnenruimte niet opwarmt. In de winter wordt de ventilatie afgesloten, waardoor de stilstaande warme lucht het gebouw juist verwarmt. Daarnaast is het gebouw voorzien van een WKO-installatie. Er is energiezuinige ledverlichting en zijn er diverse waterbesparingen zoals spaarstanden op de toiletten en watersloten op de waterinstallaties. Door het gebruik van veel glas wordt binnen optimaal gebruikgemaakt van natuurlijk daglicht.

2Amsterdam

De voormalige Twin Towers worden omgevormd tot een multifunctioneel complex van flexibele kantoorruimtes, een vier sterrenhotel met 328 kamers, een semipublieke tuin en restaurants. Het betreft de renovatie en uitbreiding van ca. 55.000 m² bvo inclusief fiets en autoparkeergarage. Verschillende oplossingen dragen bij aan de duurzaamheid van het gebouw en een prettige werkomgeving voor de werknemers. Zo is gekozen voor behoud van het betonnen casco en efficiënte verlichting die resulteert in een laag energieverbruik. Het gebouw wordt verwarmd en gekoeld door middel van WKO. Verder worden de daken voorzien van zonnepanelen. Alle sanitaire toestellen worden waterbesparend uitgevoerd. Het kantoorgebouw krijgt het BREEAM-NL In Use Excellent certificaat. Voor het hotel wordt ingezet op een 6 op de GPR-duurzaamheidsschaal. 2Amsterdam is een ontwerp van KCAP in opdracht van Provast voor CRI.

Nieuwe Universiteitsgebouw

Dit multifunctionele onderwijsgebouw is onderdeel van de transformatie van de campus van de Vrije Universiteit (VU). Het hart van het Nieuwe Universiteitsgebouw vormt het atrium, waarheen alle functies zijn gegroepeerd. Het is een getrappt oplopend gebouw met een bovengronds oppervlak van ca 30.000 m² bvo, verdeeld over dertien lagen. De dubbele entree, aan het nieuwe campusplein en aan de De Boelelaan, onderstreept het publieke karakter van het gebouw. Op de begane grond komen een grand café en voorzieningen zoals winkels. De eerste verdieping is bestemd voor multimediale bibliotheekvoorzieningen. Het ontwerp heeft een flexibele indeling, waardoor het goed kan inspelen op de veranderende wensen en behoeften van gebruikers in de toekomst. De norm maximaal duurzaam bouw materiaal, natuurlijke energiebronnen (WKO), energiezuinige lichtbronnen, energiezuinige apparatuur zoals liften, roltrappen, armaturen en waterbesparend sanitair, wateropvangsysteem en een 1.100 m² groen dak maken het gebouw optimaal duurzaam.

Hourglass

Aan de Parnassusweg wordt gebouwd aan het 80 meter hoge Hourglass. Het gebouw biedt kantoorruimte, onder meer voor advocatenkantoor Loyens &

Het Nieuwe Universiteitsgebouw | Artist impression: Team V Architectuur

Het Nieuwe Universiteitsgebouw | Foto: Marcel Steinbach

2Amsterdam | Artist impression: Provast

Goede Doelen Loterijen | Foto: Jasper Juinen

Loeff, 115 hotelappartementen, winkelen horecaruimten en een parkeergarage in twee lagen.

Hourglass is een ontwerp van architectenbureau Dam & Partners. Het gebouw heeft de vorm van een zandloper, hourglass in het Engels. Het kantorgedeelte van het gebouw beslaat circa 21.000 m². In het ontwerp en de realisatie van Hourglass is BREEAM Excellent het uitgangspunt. Dat betekent onder andere een duurzame herkomst van bouwmaterialen, groene wanden met planten en hout in de afwerking en het voorkomen van uitstoot van schadelijke stoffen door de juiste materiaalkeuze. Het gebouw wordt duurzaam verwarmd en gekoeld. De warmte komt volledig van het Amsterdams warmtenet. Naast stadsverwarming wordt er gekoeld met stadskoude. De daken zijn voorzien van zonnecellen voor de opwekking van duurzame elektriciteit. LED-verlichting, aanwezigheidsdetectie en daglichtregeling zorgen voor verdere vermindering van het energieverbruik. Een ecooloog onderzoekt de mogelijkheden om plaats te bieden aan planten en dieren. In het ontwerp zijn

Hourglass | Artist impression: Maarsen Groep

nestkasten en bijenkasten opgenomen. Er wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van natuurlijk licht en verse lucht in het gebouw. Dit maakt van Hourglass een gezond gebouw met klimaatklasse A.

Goede Doelen Loterijen

Hare Majesteit Koningin Máxima opende op 6 december 2018 het nieuwe kantoor van de Goede Doelen Loterijen op de hoek van de Beethovenstraat en de Prinses Irenestraat. Het voormalige Winterthur-pand is in twee jaar tijd omgetoverd tot het meest duurzaam gerenoveerde gebouw van Nederland. De renovatie is uitgevoerd volgens de hoogst haalbare standaard van BREEAM-NL beoordelingsrichtlijn en heeft het BREEAM-NL In Use Outstanding certificaat.

The George | Foto: BPD/AM

Kaart: Gemeente Amsterdam, directie Zuidas

In het pand zijn vele duurzame innovaties verwerkt, waaronder elektriciteit opwekkende PowerWindows van PHYSEE. Het pand wordt verwarmd en gekoeld via een warmte-oudeopslagsysteem. Daarnaast is het dak voorzien van 949 zonnepanelen. Deze wekken ongeveer 300 MWh per jaar aan elektrische energie op. Dit is voldoende om het pand van elektriciteit te voorzien, dat hiermee energieneutraal is. Via het dak van het gebouw wordt regenwater opgevangen en gebruikt

voor het doorspoelen van de toiletten en het irrigeren van de daktuinen. Het regenwatersysteem voorziet 37% van het waterverbruik van het gebouw.

The George

In april 2018 werd gestart met de bouw van appartementengebouw The George. Het komvormige dak van dit gebouw is volledig bekleed met zonnepanelen, waardoor het dak regenwater opvangt én energie opwekt. Deze energie wordt gebruikt voor verlichting in de

openbare ruimten van het complex. Daarnaast wordt gebruik gemaakt van stadskoude en stadswarmte en is er een ventilatiesysteem dat zorgt voor warmteterugwinning. Het woongebouw voldoet aan de hoge standaarden van deze tijd en is onder meer voorzien van oplaadpunten voor elektrische auto's, zonnepanelen en een modern waterbuffersysteem ten behoeve van de aanwezige groenvoorzieningen op de balkons. The George wordt naar verwachting opgeleverd in 2020.

Foto: NUON

4 Energie

Met een nieuw college wil Amsterdam een wezenlijke bijdrage leveren aan het halen van de doelstellingen van Parijs. De stad heeft de ambitie om de CO₂ uitstoot in Amsterdam terug te dringen met 55% in 2030 en 95% in 2050. Ook wil Amsterdam in 2040 aardgasvrij zijn. In Zuidas dragen we hieraan bij, met name door maatregelen om nieuwe, maar ook bestaande bouw van het gas af te krijgen.

Gemeente Amsterdam directie Zuidas streeft ernaar dat ook dit gebied in 2040 aardgasvrij is. Nieuwbouwwijken worden vanaf nu geheel aardgasvrij gebouwd, zo veel mogelijk met warmte van lokale en duurzame bronnen. De gemeente stelt eisen aan de energieprestatie van gebouwen, en daagt de markt uit om energiepositief en circulair te bouwen. Een goed lokaal en duurzaam alternatief voor gas is warmte-

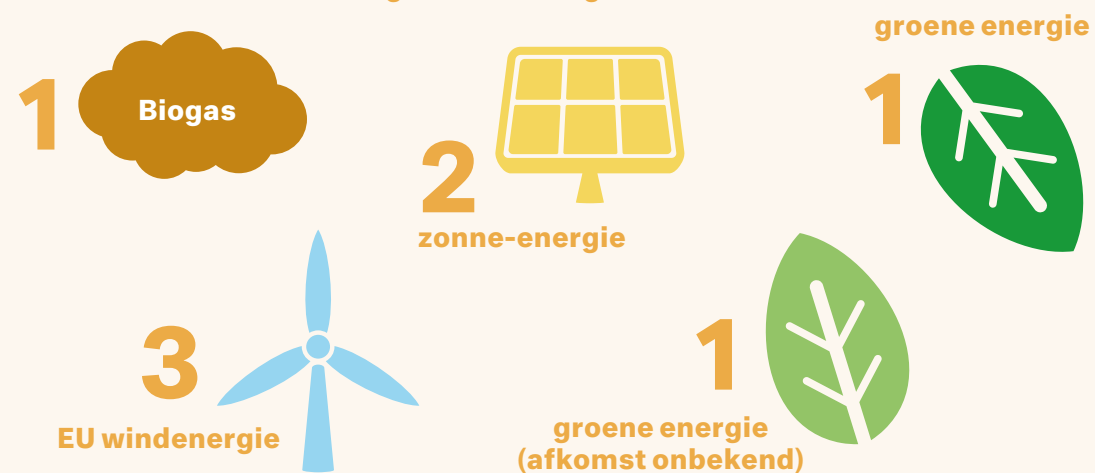
koude opslag (WKO), waarbij warmte in de zomer wordt opgeslagen om in de winter een gebouw te verwarmen, en in de winter koud water wordt opgeslagen om een gebouw op warme dagen te koelen. De eerste warmte-koudeopslag in Zuidas dateert al uit 2002. Ook het stadswarmte- en koudenetwerk is een goed en duurzaam alternatief, Zuidas is een van de weinige gebieden met een koude netwerk; sinds 2006 tapt Zuidas koude uit de Nieuwe Meer.

Gasloze Zuidas

Volgens de Gaswet moest een gebruiker altijd op gas worden aangesloten als deze daar om vroeg. Daarom moesten duurzame oplossingen ruimte vrijlaten voor de 'ouderwetse' gasleidingen. Dat maakt het soms ingewikkeld in de drukke ondergrond van Zuidas. In de zomer van 2018 is de gasaansluitplicht (voor kleinverbruik) uit de landelijke Gaswet geschrapt. Er wordt al

Gebruikte energie

GBC Zuidas vroeg vijftien van haar participanten naar de soort en herkomst van gebruikte energie. Enkele van de bedrijven die deze gegevens invulden, maken gebruik van een combinatie van energiesoorten. Bij acht van de vijftien was de gebruikte energie bekend.

enkele jaren gewerkt aan een gasloze Zuidas. Dat begint met het sturen op duurzame alternatieven bij nieuwbouw. Om dit te formaliseren is recentelijk een warmte- en koudeplan opgesteld dat de gemeente en ontwikkelaars handvaten geeft om gasloos te bouwen.

Ook bestaande bouw gasloos

Naast het actief sturen op het gasloos opleveren van nieuwbouw,

werkt gemeente Amsterdam directie Zuidas ook aan het systematisch afkoppelen van gasaansluitingen. Zuidas onderzoekt in samenwerking met relevante partners de mogelijkheden van een saneringstraject, waarbij in eerste instantie de grootste gasaansluitingen moeten worden afgesloten. Door partijen actief te benaderen, en afspraken te maken over een tijdsplan waarin gezocht wordt naar een duurzame oplossing,

moet dit mogelijk worden gemaakt. De uitvoering hiervan wordt in de update van MENZ (Masterplan Energie en Nutvoorzieningen Zuidas) geregeld, die in 2019 wordt opgeleverd. Inmiddels zijn in het stationsgebied de eerste stappen gezet en zijn twee gebouwen, WTC (gedeeltelijk) en Station Zuid, van het gas af.

Beeld: RVO

Uitgelicht

Foto: Too van Velzen

Warmte en- Koude Opslag bij de VU

160 meter onder de grond van het Nieuwe Universiteitsgebouw van de VU zijn twee bronnen geslagen. Ze brengen de VU geen olie of gas, maar warmte en koude. Als ze opgeladen zijn tenminste. Dat duurt nog even.

Het laden is al bezig maar pas volgend jaar voltooid. Dan zitten de bronnen vol met warmte en koude. Gek genoeg hebben de bronnen die temperaturen dan afgetapt van elkaar. Dat klinkt mysterieus en dat is het ook nog voor veel mensen, vertelt Rooske Gaal, energiecoördinator bij het Energie Coördinatie Centrum van de VU en het VUmc van Amsterdam UMC: 'Het werkt ongeveer als een koelkast. Daar komt ook warmte vrij aan de achterkant. Die warmte wordt opgeslagen in de ondergrondse warmtebron als er tijdens de zomermaanden veel koelte naar boven moet. Precies andersom vult de koudebron in de grond zich 's winters met de kou die vrijkomt als er warmte naar boven stroomt. Na een jaar opladen met hulp van boven, functioneert het systeem daarna zelfstandig. Eventueel met hulp van bovengrondse installaties op piekmomenten.

Zonnepanelen

De VU legde van 2004 tot 2006 al een warmte-koudeopslag aan onder het Opleidingsinstituut Zorg en Welzijn. Waarom nu pas deze tweede opslag? 'De noodzaak om gasloos te zijn is pas heel recent ontstaan. Drie jaar geleden werden voor dat doel verschillende scenario's bedacht.' Zonnepanelen stonden er ook bij, maar die zijn altijd een deeloplossing: 'Zelfs als wij ons hele dak vol leggen met zonnepanelen, kunnen we daarmee van alle energie die we nodig hebben maar acht procent zelf opwekken. Warmte-koudeopslag levert meer energie, maar de aanleg is behoorlijk ingewikkeld. Je moet in de diepte twee bronnen slaan en de systemen in het gebouw moeten er ook op worden aangepast. Er komen namelijk andere temperaturen uit de grond dan uit gasgestookte ketels en elektrische airco's.'

Postzegeltje

En dan moet je bij de aanleg van een warmte-koudeopslag ook nog goed om je heen kijken, helemaal in Zuidas. Verschillende reservoirs mogen niet te dicht bij elkaar liggen, anders kunnen ze warmte en koude naar elkaar lekken. 'Daar moet je voor oppassen op dit kleine postzegeltje van Amsterdam', zegt Rooske. Al die grootverbruikers in de buurt bieden ook een voordeel: ze kunnen warmte en koude uitwisselen. 'Er kan een ringleiding worden aangelegd rondom de reservoirs. Om energiebehoeftes aan te vullen en externe bronnen te delen.' Al in 2006 kregen O|2 en Acta een leiding om koude te tappen op dertig meter diepte uit de Nieuwe Meer. Gaal: 'En waarschijnlijk kunnen we in de toekomst warmte halen uit afval.'

Cases

Warmte- Koudebronnen (WKO)

In 2018 is er voor Suitsupply, 2Amsterdam en de nieuwe toren van het WTC vergunning verleend voor het toepassen van een WKO. In totaal goed voor maximaal twee miljoen kubieke grondwaterverplaatsing per jaar. Daarmee komt het totaal opgesteld vermogen in Zuidas op 40 megawatt, waarmee negentien miljoen kubieke grondwater verplaatst mag worden per jaar. Voor deelgebieden Ravel en Vivaldi is een Masterplan WKO opgesteld door directie Zuidas gemeente Amsterdam. Dit plan wordt gebruikt om nieuwe initiatieven voor WKO zo in te passen, dat ook toekomstige aanvragen nog ingepast kunnen worden. Het Masterplan WKO voor Kenniskwartier heeft dit jaar een update gekregen om beter invulling te geven aan de WKO-behoefte van VU/VUmc. Onder de grond van het nieuwe Universiteitsgebouw van de VU zijn 160 meter diep twee WKO-bronnen geslagen. In 2018 werden de bronnen nog opgeladen, dit wordt in 2019 voltooid. Na een jaar opladen functioneert het systeem zelfstandig, eventueel met hulp van bovengrondse installaties op piekmomenten.

Klimaat- en verlichtingssysteem hoofdkantoor Vesteda

In het gebouw De Boel, waar tevens het hoofdkantoor van Vesteda is

gevestigd, zijn klimaatplafonds geplaatst die gebruikt worden om het kantoor te verwarmen en te koelen. Klimaatplafonds werken volgens het principe van radiatie en convectie. Hierdoor is minder energie nodig om het kantoor op de gewenste temperatuur te krijgen en te houden. Kantoorverlichting van De Boel bestaat uit TL5 en LED-verlichting. Daarnaast wordt het merendeel van de verlichting geschakeld met sensoren, waardoor de verlichting alleen aan gaat als er mensen aanwezig zijn.

GVB investeert in groene stroom van eigen bodem

Vanaf 1 januari 2019 is Nuon/Vattenfall de nieuwe energieleverancier van GVB. Dit is de uitkomst van het aanbestedingstraject dat GVB samen met Metro en Tram van de gemeente Amsterdam in mei 2018 is gestart. De looptijd van het contract is tien jaar en loopt tot en met eind december 2028. De groene stroom komt voor 100% uit eigen land. Daarnaast zal in samenwerking met Nuon/Vattenfall extra duurzame opwekcapaciteit worden gerealiseerd om in de energiebehoefte van GVB te voorzien.

Crowdfunding zonneparken

Nuon/Vattenfall heeft met crowdfunding door middel van obligaties de eerste stappen gezet om uiteindelijk drie

zonneparken te ontwikkelen bij drie bestaande elektriciteitscentrales, die van Velsen, Eemshaven en Amsterdam. Nog geen twee weken nadat klanten en niet-klanten zich in oktober 2018 konden inschrijven voor obligaties voor zonnepark Eemshaven, was het totale investeringsbedrag van twee miljoen euro al opgehaald. De capaciteit, met in totaal circa 27.000 zonnepanelen, is gesteld op circa 7,8 megawatt, genoeg om meer dan 2.500 huishoudens van energie te voorzien.

Zuidas van het aardgas

Tijdens het GBC Zuidas EnergieLab in oktober 2018 is de ambitie Zuidas van het aardgas gelanceerd. Vanuit gemeente Amsterdam directie Zuidas zijn al diverse maatregelen genomen om gefaseerd van het gas af te gaan. Samen met Alliander wordt gewerkt aan het in kaart brengen van de energiebehoefte van het gebied en de mogelijkheden om met nieuwe technieken en ontwikkelingen het energienetwerk te optimaliseren. Roland de Vlam, voorzitter van GBC Zuidas en advocaat bij Loyens & Loeff wil zich hard maken om ook de bestaande bouw van het gas te krijgen. VU en WTC geven al concreet invulling aan deze ambitie. GBC Zuidas gaat samen met haar participanten aan de slag om een masterplan te ontwikkelen om deze ambitie tot uitvoering te brengen.

Foto: GBC Zuidas

Foto: GBC Zuidas

5

Afval & Circulariteit

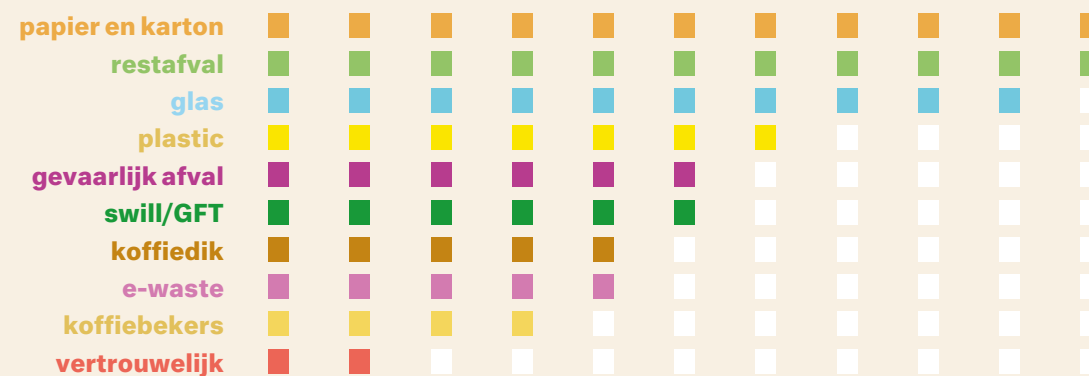
In 2018 was er veel aandacht voor afval, of beter gezegd, voor het verminderen van afval. Daarnaast is gekeken naar de logistieke kant van het afvalverhaal: met het inzamelen van verschillende stromen gaat een hoop beweging gepaard. Tel hierbij op het grote aantal inzamelaars dat actief is en duidelijk wordt dat er nog veel te winnen valt.

Samenwerking

Meer dan voorheen is in het kader van afvalreductie samenwerking gezocht met bekende duurzame bedrijven en start-ups zoals MUD Jeans, Dutch Spirit, Van Hulley, Fairphone, Sims Recycling, Closing the Loop, Wastewatchers en E-waste Arcades. De concrete projecten die voortkwamen uit de Green Business Challenge (Programma van GBC Zuidas voor young professionals), werden versterkt door deze samenwerkingen én ze zorgden voor een continuering. Een aantal Zuidas bedrijven is voor langere termijn in zee gegaan met deze circulaire partners. Zo krijgen start- en scale-ups een steeds

Afval en circulair

Uit een inventarisatie van afvalstromen onder GBC participanten is gebleken dat de volgende stromen worden gescheiden. De gegevens zijn door 11 Zuidasbedrijven ingevuld.

belangrijkere rol in de transitie naar een circulaire economie.

Minder, slimmer en groener

Met de ondertekening van de Green Deal Zero Emission Stadslogistiek hebben bedrijven in Zuidas zich geïnteresseerd toe te werken naar uitstootvrije bevoorrading én inzameling. De eerste stappen om huidige stromen in kaart te brengen zijn gemaakt en gaan verder in

2019. In 2019 start tevens een aantal pilots op het gebied van slimme, emissievrije logistiek, ook op het gebied van afvalinzameling en -afvoer.

Zero Waste Zuidas

Green Business Club Zuidas en Amsterdam Economic Board gaan zich gezamenlijk inzetten voor een Zero Waste Zuidas waarbij hoogwaardige verwerking leidend is

en storten, verbranden of verwerken in het buitenland tot het verleden gaat behoren. In 2018 zijn verschillende bedrijven, waaronder de VU, RAI Amsterdam, ABN AMRO, Beheermaatschappij WTC, AkzoNobel en Accenture gevraagd voor een koplopersrol in dit nieuwe project. De kick-off staat gepland voor februari 2019.

Foto: RAI Amsterdam

Uitgelicht

Voedselverspilling: weet wat je gast eet

Veel bedrijven en hun cateraars kampen met onnodige voedselverspilling. Door dit aan te pakken kan veel voedsel, en ook veel geld worden bespaard. Begin 2018 startte GBC Zuidas samen met Wastewatchers een project tegen voedselverspilling bij bedrijven in Zuidas. Dit resulteerde in een daling van voedselverspilling van gemiddeld 8% per categorie.

De methode

Gedurende zes maanden werd bij zeven bedrijven bijgehouden wat tijdens vergaderlunches werd geserveerd, en wat er uiteindelijk werd opgemaakt. De eerste drie maanden gingen cateraars op de 'gewone' voet verder, met als enige verschil dat verspilling per voedselitem nauwkeurig in kaart werd gebracht. Vervolgens paste de cateraars het aanbod aan op basis van de verzamelde data. In de hierop volgende drie maanden ging de monitoring verder, zodat aan het einde van het project het verschil in verspilling duidelijk kon worden aangetoond.

Fruit en drank

De gemeten voedselitems werden ingedeeld in de categorieën brood, salade, dranken, snacks en fruit. Dranken en fruit scoorden het hoogst

in verspilling met respectievelijk 41% en 44% van het aanbod. Door aanpassing van het aanbod daalde verspilling bij deze items naar 23% en 34%. Ook salade bleek een veel verspilld item met 41%. Dit daalde door de aanpassingen naar 37%.

Advies: weet wat je gast eet

Wastewatchers presenteerde op basis van dit project een rapport, waarin zij advies geven aan de deelnemers, maar ook aan bedrijven in het algemeen. Christiaan Houben van Wastewatchers vertelt over zijn bevindingen:

'No-show, het niet komen opdagen, is een belangrijke factor. Dit komt bij de bedrijven het meest voor op donderdag. Probeer daarom een goed beeld te krijgen van wie er wel en niet naar een vergadering of bijeenkomst komt, bijvoorbeeld door op woensdag

nog even een mailtje te sturen ter bevestiging. Porties mogen worden aangepast, omdat men vaak toch minder eet dan wordt aangeboden. Je kunt de lunch ook op een andere manier presenteren, zodat het niet 'karig' lijkt, bijvoorbeeld door mini broodjes te serveren in plaats van grote broodjes. Maar de grootste winst is te behalen door heel simpel het aanbod aan te passen op de daadwerkelijke consumptie. Wordt er weinig salade gegeten? Bied dan minder salade aan. De consumptie scheelt erg per bedrijf, en per dag. Daarom is het zo nuttig om met de Wastewatchers tool een goed beeld te krijgen van wat er wanneer en door wie wordt gegeten. Dan kun je het aanbod goed afstemmen op de vraag, en kan iedereen blijven genieten van een goede lunch.'

Cases

Anatomy of the Waste Bin

Tijdens InterClean Amsterdam organiseerde RAI Amsterdam de workshop Anatomy of the Waste Bin voor bezoekers. Wat belandt in de afvalbak? En welke items kunnen worden gerecycled? Dit bood bezoekers de kans om in de praktijk te ontdekken hoe ze hun footprint kunnen verkleinen. RAI Amsterdam heeft een zero waste ambitie. Dit betekent dat de RAI afval niet ziet als afval, maar als materiaal op zoek naar een nieuwe bestemming. Al het RAI-afval wordt volledig gerecycled en dient als grondstof voor nieuwe producten. In september 2018 heeft RAI Amsterdam The Gold level of the EPCAS Food Waste Initiative behaald, voor de activiteiten die binnen de RAI ondernomen worden om foodwaste tegen te gaan.

Minder plastic afval

Eenvoudige, kleine ingrepen kunnen soms veel plastic afval besparen. Zo heeft Market 33 alle plastic rietjes vervangen voor een papieren variant. Ook Houthoff heeft o.a. alle plastic rietjes verbannen en streeft naar een geheel plasticvrije kantooromgeving. Loyens & Loeff bespaart met een eenvoudige verandering heel veel plastic op jaarbasis. In de kantine worden vleeswaren en kaas sinds 2018 zonder plastic aangeboden. Hotel Crowne Plaza Amsterdam South werkt met een eigen duurzaamheidsprogramma, het Green Engage Systeem, waarbinnen het hotel het hoogste niveau heeft behaald. Eén van de initiatieven van 2018 was het vervangen van plastic waterflesjes met glazen flessen. Het gaat hierbij om een totaal van 57.000 flesjes op jaarbasis.

Digibon

Digibon is een nieuwe, digitale kassabon die in 2018 is geïntroduceerd bij Circl. Deze vervangt de papieren variant. Een klein stukje papier, maar voor de productie van alle bonnetjes in Nederland wordt jaarlijks 13 miljoen liter olie en 55 miljoen liter water gebruikt. De ambitie van Digibon is om Amsterdam de eerste stad te maken waar digitale kassabonnen de standaard zijn.

Afvalreductie Stibbe

Stibbe heeft in 2018 een aantal maatregelen genomen om afval te reduceren en te recyclen. Etensafval en koffieprut worden gecomposteerd en glas en plastic apart ingezameld. Ook het papier wordt verwerkt en hergebruikt. Bureau lampen uit het oude pand kregen een tweede bestemming. Frisdrank uit plastic flesjes is niet meer te koop in het kantoor, wel is er op elke verdieping een watertap die is aangesloten op het waternetwerk.

Minder papiergebruik door energiecompetitie

Masterstudent sociale psychologie Ivar Maas onderzocht tijdens zijn onderzoekstage bij GBC Zuidas hoe gedragsverandering kan helpen bij verduurzaming. Hiertoe initieerde hij bij zeven organisaties in Zuidas een Energie Competitie, die was gericht op het reduceren van printen en kopiëren. Deelnemers Accenture, Arcadis, CBRE, Faculteit der Gedrags- en Bewegingswetenschappen, Faculteit der Rechtsgeleerdheid, Loyens & Loeff en gemeente Amsterdam directie Zuidas bespaarden in totaal met deze competitie 522941 blaadjes printpapier in slechts twee maanden.

Recycling telefoons en kleding

Twee teams van young professionals die meededen met de GBC Zuidas Green

Business Challenge plaatsten bij zes deelnemende bedrijven Circl, CBRE, de VU, Accenture, Loyens & Loeff en RAI Amsterdam aantrekkelijke displays met speciale bakken waar mobiele telefoons, overhemden, pakken en spijkerbroeken in gedeponereerd konden worden. Zij zochten samenwerking op met duurzame bedrijven zoals MUD Jeans, Dutch Spirit, Van Hulley, Fairphone, Sims Recycling, Closing the Loop, Hemd en E-waste Arcade. Met deze actie gaven zij 167 kledingstukken en 143 telefoons een nieuwe bestemming. Zij presenteerden hun resultaten bij de presentatie van het Duurzaamheidsverslag 2017 met een modeshow van duurzame kleding.

Samenwerken in circulariteit

Om de dienstverlening volledig circulaire te maken, heeft Circl een facilitaire coalitie gevormd: FM coalitie Circl. Dit is een samenwerkingsverband dat zorgt voor verbinding tussen facilitaire partijen, met vertegenwoordigers vanuit ABN AMRO, Avex, CSU, Donkergroen, Engie, Securitas, Spirit en Vermaat. Uit deze samenwerking is bijvoorbeeld voortgekomen dat koffiebekers die door de ene partij worden geleverd, door de volgende partij worden ingezameld en door weer een derde coalitiepartner worden hergebruikt als grondstof voor papieren handdoekjes in de toiletten van Circl. De coalitie is ook bezig met het ontwikkelen van een dashboard waarin alle stromen in kaart worden gebracht, zodat knelpunten, maar ook logische samenwerkingen makkelijk zichtbaar worden.

Buurtbuik

BuurtBuik strijdt tegen voedselverspilling door overvloedig eten op te halen bij horeca, supermarkten en groenteboeren en het te delen met buurtbewoners. Accenture doneert sinds mei 2018 elke vrijdag het overgebleven eten aan Stichting Buurtbuik om zo een bijdrage te leveren voor buurtbewoners en om voedselverspilling tegen te gaan.

Closing the Loop

Mobiele telefoons vormen een groot afvalprobleem in ontwikkelingslanden. Afgedankte mobiele telefoons eindigen op afvalbergen in ontwikkelingslanden waar ze voor veel vervuiling en schade aan de gezondheid van lokale bevolking zorgen. Accenture heeft in 2018 een contract gesloten met Closing the Loop. Closing the Loop is een organisatie die afgedankte telefoons ophaalt uit ontwikkelingslanden om ze verantwoord te recyclen in België. Voor elke telefoon die Accenture gebruikt, wordt er een mobiele telefoon uit een ontwikkelingsland gehaald en verantwoord gerecycled.

Foto: Ivar Maas

Foto: Anton Meester

6 Water & Groen

In februari 2018 is het Plan voor een Groene Zuidas vastgesteld door de gemeenteraad. Gemeente Amsterdam directie Zuidas gebruikt verschillende instrumenten om het plan voor een groene Zuidas uit te voeren.

Biodiversiteit

Sinds de zomer van 2018 heeft gemeente Amsterdam directie Zuidas een eigen adviseur op het gebied van biodiversiteit. Deze adviseur zorgt ervoor dat bij beleid en ontwerp op het gebied van water en groen de biodiversiteit in acht wordt genomen. Ecologen, stedenbouwkundigen, landschaps-architecten en projectleiders houden werksessies waarin ze kansen verzamelen om biodiversiteit te vergroten. Deze kansen worden samengebracht op een 'kansenkaart', die vervolgens wordt meegegeven aan een toekomstig ontwikkelaar en/of architect.

Water en groen in bouwvelop

Op het gebied van beleid wordt ook rekening gehouden met groen, water en duurzaamheid. Directie Zuidas heeft hiervoor regels opgenomen in de bouwvelop. Groen draagt immers in belangrijke mate bij aan de leefbaarheid en het klimaatbestendig maken van Zuidas. Om groene daken te borgen bijvoorbeeld, is opgenomen in de bouwvelop dat men verplicht is om op een gebouw onder een bepaalde hoogte intensief en hoogwaardig groen toe te passen. Dit betekent dat het groen aantrekkelijk moet zijn, moet bijdragen aan de biodiversiteit en bruikbaar en toegankelijk moet zijn. Opgaven voor de stad ten aanzien van extremere neerslag en klimaatverandering vragen om verdere specifieke eisen in de bouwvelop. Bij het ontwerpen van gebouwen moet het vasthouden en vertragen van hemelwater worden meegenomen. Zo is vastgesteld dat de minimale waterberging op een kavel de totale kaveloppervlakte x 60 mm moet zijn per 24 uur.

Foto: Jeroen Assen

Bomen maken plaats voor Zuidasdok

Om het Zuidasdokproject uit te kunnen voeren, worden bomen en ander groen gekapt in de berm van de A10 Zuid en in de knooppunten De Nieuwe Meer en Amstel. In februari 2018 startte de kap van 630 bomen. De bomen worden op het 'laatste moment' weggehaald, zodra het noodzakelijk is, rekening houdend met het kapseizoen dat loopt tussen 1 november en 31 maart. Deze groene stukken zijn vaak spontaan ontstaan, waardoor bomen dicht op elkaar staan en wortels met elkaar zijn vergroeid. Hierdoor hebben de meeste bomen weinig overlevingskans bij verplanten. Bomen die wel gezond zijn en naar verwachting een lang leven voor de boeg hebben, worden verplant. Dit zijn er echter niet veel. In totaal zullen over de gehele projectperiode 14.400 bomen worden gekapt. De ruimte die op deze manier gecreëerd wordt voor de bouw van Zuidasdok, heeft invloed op de beleving van het gebied. Na de oplevering van Zuidasdok zal er groen terugkomen, met name kwalitatief beter groen, dus minder bomen in aantal, maar wel van betere kwaliteit en meer diversiteit in de beplanting. Het hout van de gekapte bomen gaat naar Stadshout en krijgt daarmee een tweede leven.

Foto: Jeroen Assen

Uitgelicht

Foto: Too van Velzen

Groene daken in Zuidas: enthousiasme en obstakels

'Er zijn nog tienduizenden vierkante meters grijze grinddaken in het gebied die liggen te wachten op vergroening.'

In 2017 werd de ambitie 25.000 m² Parkdak vastgesteld door GBC Zuidas en gemeente Amsterdam directie Zuidas. Een Parkdak is een groen dak met hoogwaardige begroeiing, al dan niet waterbergend.

Bestaande daken

De voordelen van een Parkdak zijn evident: het werkt isolerend, voorkomt wateroverlast, en biedt een fijne buitenplek. In de bouwvelop van Zuidas is opgenomen dat op daken tot een hoogte van 50 meter intensieve hoogwaardige dakbegroeiing verplicht is. Met de nieuwbouw van de afgelopen jaren is er dan ook flink wat m² groen dak bijgekomen. Toch willen de initiatiefnemers van de ambitie ook graag het vergroenen van bestaande daken stimuleren, met name omdat juist die gebouwen energie kunnen besparen en water kunnen bufferen.

Dakscans

Aan Rooftop Revolution werd de opdracht verleend om bestaande daken te inventariseren, dakscans aan te bieden en geïnteresseerde bedrijven in contact te brengen met

partijen die deze daken kunnen aanleggen. Vanaf eind 2017 tot eind 2018 hebben zij 74 kantoorgebouwen en 25 appartementencomplexen in Zuidas geïnventariseerd met een totale oppervlakte van meer dan 180.000 m². Voor een viertal panden met een gezamenlijke dakoppervlakte van bijna 17.000 m² is gedetailleerd advies uitgebracht over de mogelijkheden voor het vergroenen van deze daken.

Jan Henk Tigelaar, directeur van Rooftop Revolution, heeft zich in 2018 met de Zuidasdaken beziggehouden. Hij kwam veel enthousiasme tegen, maar ook obstakels: 'Een van de problemen waar we tegenaan zijn gelopen, is de eigendomsconstructie en de grote afstand die pandeigenaren vaak hebben. Veel vastgoed in Zuidas is in bezit van buitenlandse

investeringsmaatschappijen, die weer een beheerder hebben ingeschakeld om het pand te beheren. Niet huurders, maar eigenaren beslissen of ze willen investeren in een groen dak. Het bleek heel moeilijk om het lokale enthousiasme voor deze ontwikkeling over te brengen op de eigenaren. Voor een aantal grote panden hebben we gedetailleerd in beeld gebracht wat er mogelijk is op de daken. Deze dakscans kunnen besluitvorming over de aanleg van een Parkdak op de agenda zetten. Daarnaast hebben we nu écht goed in beeld hoe het daklandschap in Zuidas er uitziet. Er zijn nog tienduizenden vierkante meters grijze grinddaken in het gebied die liggen te wachten op vergroening! De urgentie om hiermee aan de slag te gaan zal hopelijk snel doordringen bij de eigenaren.'

31.158m²
groen/blauw dak in Zuidas
(183.286m² totaal dakoppervlakte), waarvan:

53%
groen

11%
recreatief
gebruik

11%
zonne-
panelen

25%
water-
bergend

Cases

Watermeters automatisch uitleesbaar

In 2018 is Vesteda gestart met het plaatsen van automatisch uitleesbare watermeters om nauwkeurig het waterverbruik te kunnen monitoren. Zij hebben namelijk niet altijd toegang tot hun wateraansluitingen. Smartvatten, een bedrijf dat gespecialiseerd is in het uitlezen van watermeters, heeft een camera ontwikkeld die zij zelf zonder installateur eenvoudig op de watermeter kunnen plaatsen en die iedere minuut de stand doorgeeft om het verbruik te monitoren in een online portal.

Groene wandeling

Een aantal bewoners uit Amsterdam Zuid heeft het initiatief genomen om een Groene Wandeling op te zetten. De wandeling voert langs zestien plekken; waaronder de stadstuin bij Beethoven, de tuin bij Circl, het Beatrixpark, de Botanische tuin bij VU en RK Begraafplaats Buitenveldert. Op verzoek hebben de bewoners in 2018 verschillende rondleidingen georganiseerd. Bovendien is de door hen gemaakte folder op de website van Zuidas te vinden, zodat iedereen op eigen houtje een groene wandeling kan maken.

Mahlerplein genomineerd voor Boomproject 2018

Na een herinrichting en de komst van een ondergrondse fietsparkeergarage in 2017 is het Mahlerplein leefbaar gemaakt met bomen en gras. Uit onderzoek naar het windklimaat op het Zuidplein kwam naar voren dat een gesloten kroondak van bomen een goede bijdrage levert aan de verbetering van het windklimaat. Daarom is ervoor gekozen om op het Mahlerplein bomen met een grote maat aan te planten. De boomvakken worden omsloten door natuurstenen randen waarop mensen kunnen zitten en ontspannen. Ten behoeve van de groene uitstraling en om recreatie onder de bomen mogelijk te maken, zijn de boomvakken aangekleed met een grastapijt. Branchevereniging VHG nomineert jaarlijks 'Het boomproject van het jaar'. De Nationale Bomenbank (NBB), die ook in Zuidas veel werk doet, heeft het Mahlerplein voorgedragen. De prijs is in 2018 gewonnen door Pius Floris met een project in Venlo.

Bomen in Beethoven behouden

In deelgebied Beethoven is in 2018 een tijdelijk fietspad aangelegd. Dit fietspad leidt dwars door de hoofdboomstructuur. Drie bomen stonden in de weg van het fietspad. In plaats van te kappen is voor elke boom een eigen oplossing gevonden. Het fietspad is om een boom heen geleid, de tweede boom staat nu middenin het fietspad. Om de derde boom te behouden is een bruggetje aangelegd.

Plantvakken RAI Amsterdam

Bij de RAI zijn bij de havenkom locatie Strand Zuid plantvakken ingericht. Er staat al een dubbele rij moerascipressen. Daarnaast is nieuwe bestrating aangelegd en rond de bomen nieuwe plantvakken met verschillende soorten hederen en vaste planten.

Nieuw bomen Vijfhoek

Op de Vijfhoek zijn begin december 68 grote bomen in veel verschillende soorten geplant. Er zitten klimbomen tussen zoals prunussen, die meerstammig en laag vertakt zijn, maar ook bijvoorbeeld de bijzondere scharlaken eik die een prachtige rode herfstkleur heeft.

Extra zorg bomen

Door de droogte in de zomer is er veel zorg geweest om de beplanting in Zuidas. De sterkte van de zonnestralen was op sommige momenten zo hoog dat boombladeren verbrandden. Op veel plekken is extra water gegeven. Veel van het groen is behouden gebleven, maar helaas niet alles. Veel bomen uit de mobiele bakken zijn bijvoorbeeld doodgegaan. In het kader van 'kwaliteit in alle fasen' heeft Zuidas circa 30 mobiele boombakken. Deze bakken zijn verplaatsbaar en worden gebruikt om groen toe te voegen op locaties waar gewerkt wordt. Op de De Boelelaan in het oostelijke deel zijn eind 2017 120 bomen geplant. Er is hard gewerkt om deze jonge bomen aan te laten slaan. Alle bomen hebben vanaf april extra water gekregen. Omdat het grondwater op anderhalve meter diepte zit, hadden de bomen deze hulp echt nodig. Alle zorg heeft een goed effect gehad. De 120 iepen doen het allemaal goed.

Waterbewust in Ronald McDonald Huis

Ronald McDonald Huis VUmc vangt ouders op wiens kind wordt behandeld in Amsterdam UMC – locatie VUmc. Het Huis heeft in 2018 diverse stappen gezet om te verduurzamen, bijvoorbeeld het attent maken van gasten op het waterverbruik. In alle douches hangt een douchetimer, met daarbij een sticker waarop staat: 'Veel van onze gasten hebben hun handdoek hergebruikt'.

Foto: Botanische Tuin Zuidas

En door korter te douchen, spaarden zij het milieu én binnengekomen sponsorgelden.

De moestuin van Zuidas

Een vast onderdeel van het 'openbaar groen' in Zuidas is de moestuin van sterrestaurant Bolenius aan de Gershwinlaan. Om ook in de winter de moestuin groen te houden, planten zij vlak voor de winter biologische Boerenkool. Deze wordt gedeeltelijk in het restaurant gebruikt. Na de bloei, in het vroege voorjaar, worden de planten gebruikt als diervoer in de kinderboerderij van het nabijgelegen Amstelpark.

Week zonder vlees

Een aantal participanten van GBC Zuidas, waaronder VU (Sodexo), Accenture (ISS) en ABN Amro (Vermaat), deed in 2018 mee aan de campagne Nationale Week Zonder Vlees. Zij serveerden in de week van 5 maart geen vlees in de bedrijfsrestaurants. Bedrijven en individuen konden zich inschrijven via de campagnewebsite. Het was de eerste nationale Week zonder vlees. De campagne wordt in 2019 herhaald. Door een week geen vlees te eten, bespaart een individu 130 liter water en 3.3 kg CO₂.

Herinrichting Japanse tuin

De Botanische tuin Zuidas beschikt als één van de weinige Botanische tuinen in Nederland over een authentieke Japanse tuin. Vrijwilligers hebben onder leiding van Japanse experts de tuin in de zomer van 2018 opnieuw aangelegd en ingedeeld. Eind juli werd de Japanse tuin heropend.

Bijen bij Accenture

Sinds de zomer van 2018 wonen er twee bijenvolken op het dakterras op de zestiende verdieping van het Accenture kantoor. Deze zijn hier neergezet door Workplace en ISS. Accenture wil hiermee zoveel mogelijk awareness creëren voor klimaatverandering. Hier zijn bijen een belangrijk onderdeel van. De bijenpopulatie wereldwijd krimpt als gevolg hiervan, terwijl bijen een erg belangrijke rol in het ecosysteem vormen. De honing die de bijen maken, wordt geserveerd in de espressobar bij het kantoor.

Visual: Isabeau Bosscher

7 Maatschappij

Door de ontwikkelingen van Zuidasdok en de bouw van een groot aantal nieuwe woningen en kantoorgebouwen zal Zuidas, net als in de rest van de stad, steeds drukker worden. Een dichtbevolkte Zuidas waar uiteenlopende partijen met elkaar werken aan de ontwikkeling van een diverse, inclusieve en duurzame Zuidas heeft een groot belang bij het aangaan van samenwerkingen die elkaar versterken. Door het uitwisselen van expertise kunnen complexe processen en opgaven waar Zuidas de komende jaren voor staat, versneld worden aangepakt.

Samenwerking

De kracht van een levendige, inclusieve Zuidas ligt in samenwerking. Mensen en organisaties weten elkaar te vinden en maken gebruik van elkaars kwaliteiten. Zo wordt het gebied niet alleen aantrekkelijk voor de mensen die er werken, maar ook voor bewoners van Zuidas en de omliggende buurten. Gemeente Amsterdam-Zuidas, Hello Zuidas en GBC Zuidas hebben in 2018 verschillende projecten uitgevoerd en ondersteund waarbij verlevendiging van het gebied centraal staat. Medewerkers, studenten, bewoners van Zuidas en Buitenveldert worden door genoemde partijen op verschillende momenten in het jaar gekoppeld en leren elkaar kennen.

Netwerkgalerie 2018

29%

hiervan heeft werk gevonden

21%

is begonnen aan een opleiding of stage richting betaald werk

12%

is vrijwilligerswerk gaan doen

38%

is nog zoekende

Grenzen verleggen

Samenwerking tussen verschillende organisaties wordt mogelijk gemaakt door mensen die over hun eigen grenzen durven te stappen. Theatermaakster Janke Dekker bijvoorbeeld, gaat op safari door Zuidas en verwerkt haar blik in een succesvolle voorstelling. Ze maakt gebruik van de kwaliteiten van studenten van de theateropleiding van PACT+ (ROC van Amsterdam) en laat jonge theatermakers op bijzondere plekken in Zuidas optreden. Of in het Kenniskwartier, waar de

nieuwe bouwprojecten steeds meer vorm krijgen en unieke samenwerkingen zichtbaar worden. Ontmoeting, inspiratie en kennisuitwisseling komen hier centraal te staan en bieden studenten en wetenschappers de mogelijkheid te werken in een dynamische, levendige Zuidas.

Verbinding

Het belang van samenwerking en verbinding werd benadrukt bij Masters of LXRY in RAI Amsterdam in november 2018, waar voorzitter van GBC Zuidas Roland de Vlam

werd uitverkozen tot Mr. Zuidas. Hij sprak daar over de kracht van samenwerken, in duurzaamheid, maar ook op sociaal-maatschappelijk vlak. Ruth Jansen, creatief brein achter Zuidas Today, werd verkozen tot Mrs. Zuidas vanwege haar persoonlijke inzet om mensen en groepen te verbinden.

Foto: Funding Circle

Uitgelicht

Foto: Wim Lanser

Safaripark Zuidas: it's a jungle out there

'Elke dag rennen ze in het wild rond met hun glutenvrije decafé soya-lattes in de ene hand en in de andere hand de agenda, in de andere hand de brodtrommels van hun kinderen, in de andere hand het laatste jaarverslag... En ze hebben maar twee handen!'

Op vrijdag 2 november 2018 ging in Circl de Theatervoorstelling Safaripark Zuidas van Theaterproductiehuis Janke Dekker in première. Safaripark Zuidas is een humoristische 'stand-up musical' over het lief en leed dat zich voltrekt op deze hectische, ambitieuze plek en waarin vragen zoals 'Waar worden we nu echt gelukkig van? Van een vette bankrekening of van een middag luieren in de zon?' en 'Open

jij dat mailtje van je baas nou wel of niet als het al elf uur 's avonds is?' worden aangekaart.

Met de name de burn-out quiz en de traditionele Zuidas kerstborrel zorgden voor veel hilariteit in de zaal. Naast het acteerwerk van de drie hoofdrolspelers, viel ook het spel op van de leerlingen van de theateropleiding van het ROC MBO

College Zuid/PACT Romy van Veen, Brandon Dannenburg, Melina Themas, Jaimy van Nobelen, Demelsa van der Zwaab en Chris Menoza.

In november was Safaripark Zuidas nog twaalf keer te zien op verschillende locaties in Zuidas, zoals in Infinity (het voormalige ING hoofdkantoor) en De Nieuwe Poort.

Cases

Sociaal maatschappelijk

Verkiezingsdebat

In de aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen vond in maart 2018 het verkiezingsdebat 'De toekomst van Zuidas' plaats. Vijf lokale politici, beleidsmakers en vertegenwoordigers van het gebied gingen met de gevestigde bedrijven en koplopers in stedelijke innovatie in gesprek. De belangrijkste conclusie was dat alle partijen een Zuidas willen die nog meer deel uit zal gaan maken van de stad. Hiertoe zullen met name de fiets- en voetgangersverbindingen moeten worden verbeterd. Nog meer groen en cultuur zullen gaan bijdragen aan een aantrekkelijker Zuidas.

Verdi Membersmeeting

In september organiseerde Hello Zuidas haar Membersmeeting rond de ontwikkeling van het deelgebied Verdi. David Bout en Gregor van Lit van gemeente Amsterdam, afdeling Zuidas trapte af met een schets van het gebied en de uitdagingen waar zij als gemeente voor staan; het creëren van ruimte voor woningen, kantoren en faciliteiten met behoud van het unieke en groene karakter van het gebied. Hierna werden de aanwezigen onder leiding van moderator Menno van der Veer uitgenodigd om naar aanleiding van videoportretten en stellingen hun input te leveren.

Voorzieningenoverleg

In maart 2018 vond het Wonen in Zuidas - voorzieningenoverleg in Circl plaats met op de agenda de voorzieningenstrategie van Zuidas, gemeente Amsterdam. Het belangrijkste advies dat uit het overleg voortvloeide, was dat de flexibele en kleinschalige kwaliteit van de plint vooraf moet gaan aan de invulling ervan en dat er over de grenzen van Zuidas heen gekeken moet worden om het gebied in de stad te verankeren.

Bewonersoverleg

In juli 2018 vond in Circl het Wonen in Zuidas - bewonersoverleg plaats. Voor dit overleg werden de bewoners van Zuidas zelf uitgenodigd. In de vorm van drie speeddates gingen zij het gesprek aan rond de vraag wat hen naar Zuidas heeft gebracht, wat er in Zuidas speelt en wat hen hier houdt. Uitkomst van de speeddates was onder andere dat er behoefte is aan meer groene plekken dichtbij de woningen.

Foto: GBC Zuidas

A Broader Mind

De VU bood in 2018 A Broader Mind Course aan bachelorstudenten. Hierin stonden persoonlijke- en academische ontwikkeling, maatschappelijke interactie en reflectie centraal. Studenten maakten kennis met grote maatschappelijke vraagstukken zoals duurzaamheid, digitalisering en armoede en ontdekten hoe zij hier vanuit hun eigen achtergrond en overtuiging een steentje aan kunnen bijdragen.

Vraag-maar-raak-lunch

Eens in de paar maanden organiseert GBC Zuidas in samenwerking met Welzijnswerk Dynamo en Stadsdeel Zuid een Vraag-maar-raak-lunch. Een van de participanten van GBC Zuidas nodigt een groep ouderen uit de buurt uit om langs te komen voor een gezellige lunch. Zo komen oudere bewoners van Buitenveldert in aanraking met de aangrenzende Zuidas en zien medewerkers van GBC Zuidas participanten wat er leeft in de buurt. De Vraag-maar-raak-lunch vond in 2018 plaats bij Loyens & Loeff, Waternet/

Waterschap AGV en Restaurant het Bosch/Van Doorne. In december werd een speciale kersteditie georganiseerd in samenwerking met Zuidas Today, die werd gesponsord door verschillende Zuidas bedrijven en plaatsvond bij Ox&Bucks.

Nieuwe Piaggio voor Voedbank Amsterdam Zuid

De Voedselbank Amsterdam Zuid mocht vanaf 1 januari 2018 niet meer met hun Piaggio, een bestelwagentje op diesel, door de stad rijden vanwege invoering van de milieuzone voor brom- en snorfietsen van 2010 en ouder. Daarom begon GBC Zuidas eind 2017 met een crowdfunding om een nieuw voertuig aan te schaffen. Er werd een flink bedrag opgehaald bij Zuidasbedrijven en in april 2018 was het zo ver: de nieuwe elektrische Piaggio werd aan de Voedselbank Amsterdam Zuid overhandigd. Zij kunnen nu weer producten ophalen bij verschillende leveranciers en kratten voedsel rondbrengen bij klanten die aan huis gebonden zijn.

355
kratten

2016

319
kratten

en € 15.000,-
voor een elektrische
bakbrommer

2017

600
kratten

2018

Havendiner

Loyens & Loeff was in 2018 donateur van een Havendiner. Dit zijn diners met 100 gasten waarvan 80 vluchtelingen uit het AZC in Amsterdam en twintig medewerkers van het bedrijf dat die avond donateur is. De Havendiners vinden eens in de maand plaats in het Haarlemmermeerstation aan de Amstelveenseweg. Het zijn inspirerende avonden met mooie menselijke contacten, die vaak eindigen met Syrische, Iraakse, Iranese, Koerdische en Eritrese dansen.

Kunst & cultuur

Art Zuid Art Camp

Stichting Art Zuid organiseerde in zomer van 2018 het meerdaags Art Zuid Art Camp voor kinderen tussen de vijf en twaalf jaar. De kinderen gingen vijf dagen aan de slag als echte kunstenaars en ontwikkelden hun creatieve vaardigheden. Ze maakten wandelingen, deden spelletjes, gingen naar de kinderboerderij en bezochten bedrijfscollecties bij onder andere AkzoNobel.

Get Lost

In juni 2018 werd de tweede editie van Get Lost Art Route op het Gustav Mahlerplein geopend, een kunstroute waarbij bedrijven zoals AkzoNobel en Flow Real Estate samenwerkten met twaalf jonge kunstenaars. De organisatie Get Lost heeft als doel om de kloof tussen kunst en het bedrijfsleven te

slechteren en stelt dat kunst en het bedrijfsleven elkaar kunnen inspireren. Er waren verschillende rondleidingen met een gids en naast het beeldende werk waren er ook live performances.

Pure Markt

In juli vond in het Beatrixpark reizende zondagsmarkt Pure Markt plaats. Hier komen bezoeker in aanraking met eerlijke en pure ondernemers. De Pure Markt is in 2008 opgericht en is na bijna tien jaar niet meer weg te denken uit het parkbeeld van Amsterdam.

Van bloemenzee tot likeur

Op initiatief van Frans Taselaar (Hompe & Taselaar) werden 6000 rode tulpen geplant in het talud van de A10. Een groot deel hiervan werd geoogst en verwerkt tot de unieke tulpenlikeur 'Primeur Zuidas'. Een plekje in Zuidas invullen met tulpen, ervan genieten in de lente en de likeur daarna drinken: een kringloop die hopelijk jaarlijks zal worden herhaald.

Sport

Padelbanen

Padel is een mix tussen tennis en squash en wordt gespeeld op een felgekleurd veld. Sinds juli 2018 liggen er in Zuidas drie padelbanen aan de Claude Debussylaan. De drie knalblauwe banen zijn mede mogelijk gemaakt door gemeente Amsterdam, afdeling Zuidas. Op deze professionele banen kunnen wedstrijden op wereldniveau worden gespeeld. Iedereen kan hier tegen

betaling vrij spelen, daarnaast worden er lessen gegeven en toernooien en 'socials' (toss-avonden) georganiseerd.

Samenwerking ROC & RAI Amsterdam

ROC startte in 2018 met de Urban Sport Opleiding. De missie van de opleiding is om Amsterdam in beweging te krijgen, door trainers te ontwikkelen die in de stad uitdagende sportactiviteiten kunnen organiseren voor iedereen. RAI Amsterdam is in de tweede helft van dit jaar een samenwerking gestart met de ROC Urban Sport opleiding. De komende jaren maken elke donderdag gemiddeld twintig ROC Urban Sport studenten gebruik van lege ruimtes in de RAI als urban sport opleidingslocatie. Met deze nieuwe samenwerking krijgen onbenutte plekken in en om de RAI een maatschappelijke bestemming.

Houthoff Heroes

Binnen het programma Houthoff Heroes steunt Houthoff de goede doelen van kantoorgenoten die zich gedurende het jaar persoonlijk hebben ingezet voor dat doel. In 2018 ontving onder andere Sportclub Only Friends een financiële bijdrage. Deze stichting biedt jongeren met een beperking of een chronische ziekte de mogelijkheid om te sporten. Met de bijdrage van het kantoor konden drie voetbalteams deelnemen aan een internationaal voetbaltoernooi in Oostenrijk.

Zuidas tradities

In 2018 hebben weer een aantal evenementen plaatsgevonden die elk jaar terugkomen en inmiddels een begrip

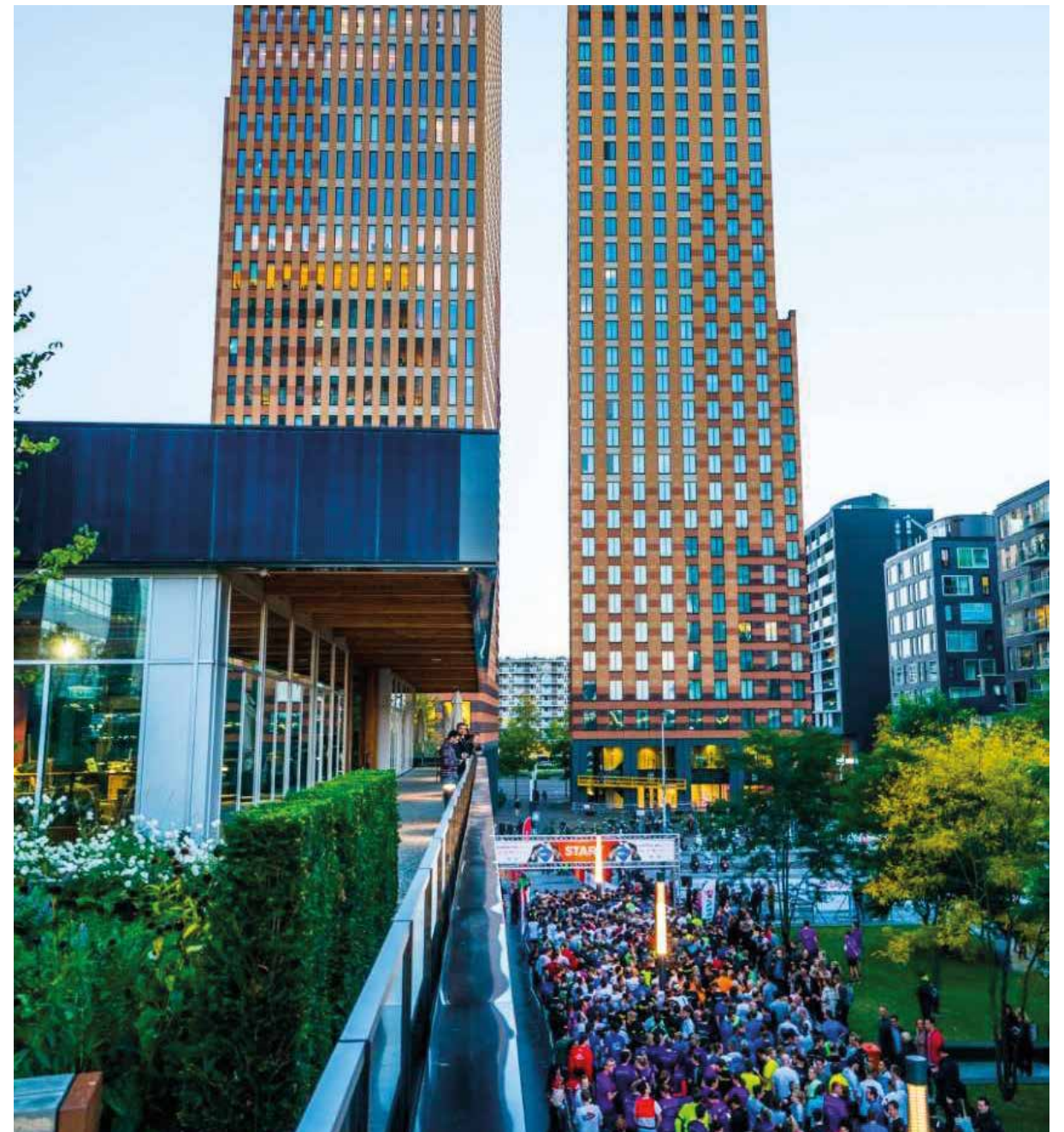

Foto: MNO Photo

zijn in Zuidas: Zuidas Culinaire Zomerfeest, Grachtenfestival, Open Toren Dag, On The Roof Film Festival, Zuidas Run en het Straatvoetbaltoernooi van De Nieuwe Poort in samenwerking met het Calvijn College. De Zuidasrun beleefde alweer haar tiende editie, evenals het straatvoetbaltoernooi. De Open Toren dag was met haar zesde editie wederom een succes. Zo krijgt dit relatief nieuwe stukje Amsterdam haar eigen tradities.

Foto: Too van Velzen

Colofon

Green Business Club Zuidas
brengt bedrijven, overheid en
maatschappelijke organisaties
samen om duurzame projecten te
initieëren en uit te voeren in Zuidas.

gbzuidas.nl

Hello Zuidas

is de organisatie voor
gebiedsmanagement in Zuidas.
De doelstelling van Hello Zuidas
is om met publieke en private partijen
de hoge kwaliteitsnormen voor het
gebied te waarborgen en bij te dragen
aan een hoogwaardige en goed
bereikbare woon- en werklocatie
met een internationale
uitstraling.

hellozuidas.com

Zuidas, gemeente Amsterdam

is de afdeling van de gemeente
Amsterdam die werkt aan de
ontwikkeling van Zuidas tot een
unieke Amsterdamse stadswijk: een
internationale toplocatie voor wonen,
werken en recreëren.

zuidas.nl

Hoofd- en Eindredactie

Maartje Oome

Redactie

Eline Kik
Kenneth Goedhart
Martine van den Beek
Olivier Otten
Jessica Bekker
Floor Beeren

Tekst

Nina van den Berg
Diederik Imfeld
Maartje Oome
Merel de Groot
Jessica Bekker
Maryse de Oliveira Martins
Maarten van Casteren
Kenneth Goedhart
Martine van der Beek
Harm Jan Lammers
Frans Taselaar
Romy Lange
Katja Keuchenius

Credits beeldmateriaal

Bij het beeldmateriaal vindt u de
bron of de naam van de fotograaf.
Het redactieteam heeft geprobeerd
van al dit materiaal de bron/maker
te achterhalen. In een enkel geval is
dit niet of slechts gedeeltelijk gelukt.

Grafisch Ontwerp

Tosca Lindeboom/Hennie Steenmetz

Drukwerk

Multicopy Amsterdam WTC

Met dank aan

Alle bedrijven en organisaties die
een bijdrage hebben geleverd aan dit
duurzaamheidsverslag.
Gregor van Lit, Jan Henk Tigelaar,
Christiaan Houben en Jan Hein Tiedema
voor hun medewerking aan de
interviews.